

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΗΜΕΡΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ

Στις 27 Μαρτίου όπως κάθε χρόνο, θα γιορταστεί η ημέρα που είναι αφιερωμένη σε ένα από τα πολυτιμότερα αγαθά, το δάσος.

Οι δασικές Υπηρεσίες συμμετέχουν ενεργά στον εορτασμό, αλλά όχι και αποτελεσματικά. Στόχος τους θα πρέπει να είναι η ενημέρωση και η αγάπη των κατοίκων στο δάσος και όχι πανηγυρικές εκδηλώσεις χωρίς θετικό αποτέλεσμα.

Θα πρέπει κατά την άποψή μας, να φέρουν τον πληθυσμό κοντά στο δάσος, να αναπνεύσει το οξυγόνο του και να χαρεί γενικότερα ό,τι προσφέρει. Θα το πετύχουν αν σε συνεργασία με τις δασοκτήμονες κοινότητες και ιδιαίτερα τις πλούσιες, οργανώσουν εκδρομές με φθινό εισιτήριο σε επιλεγμένα δάση, που εντυπωσιάζουν τους επισκέπτες. Και αν ως τότε ο καιρός το επιτρέπει, να συμπέσει με κάποια αναδάσωση, ώστε να δοθεί η ευκαιρία σε όλους να φυτέψουν ένα δένδρο, στους λάκους που θα έχουν ανοίγει.

Θα πρέπει επίσης να έλθουν σε επαφή με Σχολεία, Προσκόπους, Φυσιολατρικά Σωματεία, Δασικούς Συνεταιρισμούς, Κινηγτικές Οργανώσεις κ.λπ. ώστε η συμμετοχή να είναι εντυπωσιακή, πολύ δε περισσότερο αν θα μετέχουν και οι κάτοικοι των γύρω κοινοτήτων.

Εκεί θάναυ αποτελεσματική η ευκαιρία να τονιστεί η προστασία του δάσους από τις πυρκαγιές, που κάθε χρόνο αφανίζουν τα δάση μας ώστε η κάλυψη από 50ο) που ήταν,

ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ

να περιοριστεί σήμερα στο 20%.

Ίσως το πρώτο έτος να μην επιτευχθεί η επιθυμητή συμμετοχή, τα επόμενα όμως χρόνια που θα διορθωθούν τα λάθη, η επιτυχία θάναυ εντυπωσιακή. Ευχόμεθα να μελετηθεί η πρότασή μας.

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ — ΓΡΕΒΕΝΩΝ

Οι πρόεδροι Γρεβενιτίου, Τριστένου, Βοβούσας, Φλαμπουραρίου και Ελατοχωρίου, υπέβαλαν προς τον νομάρχη Ιωαννίνων και το Νομαρχιακό Συμβούλιο, υπόμνημα με το οποίο ζητούν όπως ο 41ος επαρχιακός δρόμος (Γρεβενί - Βοβούσα) ενταχθεί στο εθνικό δίκτυο ώστε να ενωθεί με το δρόμο Περιβόλι, Ζιάκα, Γρεβενά.

Για την ένωση απαιτούνται έργα βελτίωσης του δρόμου, από τη Βοβούσα μέχρι το Περιβόλι που δεν παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα. Με την ένωση θα λυθούν πολλά οικονομικά κυρίως προβλήματα που συμβάλουν στην ανάπτυξη της περιοχής από τουριστικής άποψης και την αξιοποίηση του δασικού πλούτου.

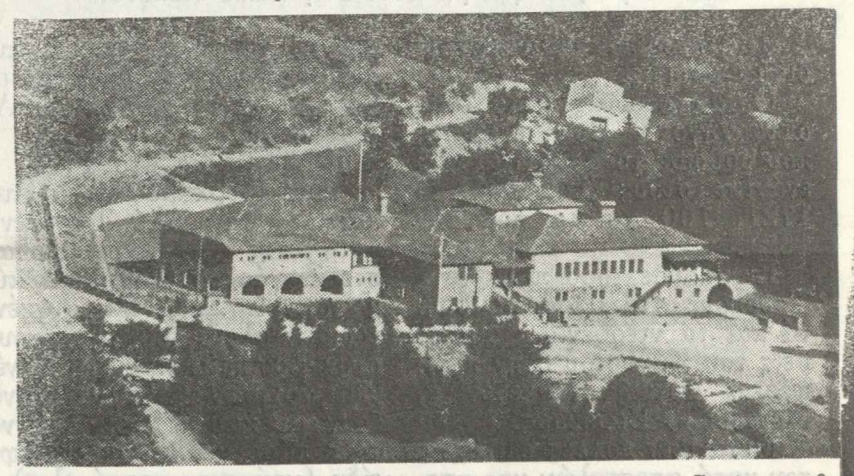
Η παραπάνω βέβαια ένωση θα αξιοποιηθεί εφ' όσον πραγματοποιηθεί η ασφαλτόστρωση του δρόμου Ελατοχώρι - Βοβούσα που ενώ έχει αρχίσει το 1978 τα τελευταία χρόνια οι εργασίες έχουν σχεδόν ανασταλεί.

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ

Σε τηλεοπτική εκπομπή για το Νομό μας, κάποιος Γερογιάννης, που από ό,τι έμαθα, είναι εκπρόσωπος της Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων, παρουσίασε τη βιομηχανία ξύλου, που δημιουργήθηκε στην πόλη των Ιωαννίνων, σαν μεγάλη οικονομική μονάδα, που θα καλύπτει οικονομικά τις

σίοι; αυτοί θα προορίζονται για καμιά θέση εργάτη, ξεσπιτώνοντάς τους από τα χωριά τους, σαν να μην υπήρχε κάποιος από τις δασοκτήμονες κοινότητες, μια και θα ήξερε καλύτερα το θέμα.

Μα έχουμε οι Ζαγορίσιοι, με το τόσο πνευματικό δυναμικό, αδρανοποιηθεί τόσο πολύ, και δεν ξεσηκώνουμε τους Κοινοτάρχες και τους δασεργάτες να ζητήσουν το δίκιο τους; Να ζητήσουν απλά το εργοστάσιο να διοικείται από τις δασοκτήμονες κοινότητες και τους δασεργάτες, αποβάλλοντας

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΥ: Ένα ίδρυμα που τιμά το Ζαγόρι και θα πρέπει να αξιοποιηθεί περισσότερο από τους Ζαγορίσιους μαθητές.

(Φωτ. Γιάννη Π. Γιαννακού)

ανάγκες των εργαζομένων.

Μιλούσε ο εκπρόσωπος της Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων, η οποία, με το έτσι θέλω των δημιουργών της, συμμετέχει στη βιομηχανία με ποσοστό 10%, που αν προσθέσουμε και το 18% της Εταιρίας ΗΠΕΙΡΟΣ θα καρπώνεται το 1/3 των εσόδων χωρίς να έχουν καμιά σχέση με το δάσος, δηλαδή με τις δασοκτήμονες κοινότητες και τους δασεργάτες. Πιο απλά, άσχετα άτομα μάλλον γραφειοκράτες θα κόβουν στα τρία το ψωμί των δασεργατών και θα παίρνουν το ένα κομμάτι, και μάλιστα το πιο παχύ, αφού κατέλαβαν ήδη τις διευθυντικές θέσεις πολύ πριν αρχίσει η λειτουργία του. Και οι Ζαγορί-

κάθε ξένο σώμα. Δόξα τω Θεώ όχι μόνο το Ζαγόρι αλλά και η Κόνιτσα και το Μέτσοβο διαθέτει ικανότατα διοικητικά στελέχη.

Θα μου πείτε ότι προσέφεραν υπηρεσίες στην οργάνωση. Αν και το αμφισβητώ, γιατί νομίζω ότι ήταν υποχρέωση του Κράτους και της Αγροτικής Τράπεζας. Αλλά και αν έχουν προσφέρει κάποια ειδική τεχνοκρατική συμβολή, ως πληρωθούν για την εργασία τους. Κι όχι να καρπώνεται για πάντα τον ιδρώτα των δασεργατών και τα κέρδη από την περιουσία των κατοίκων των πτωχών ορεινών δασοκτημόνων κοινοτήτων.

Φ. Χ.

Προεφορές
για το Ηρώο της
Ζαγορίδας γυναίκας

Η οικ. ΤΑΤΣΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ και η κ. ΕΥΜΟΡΦΙΑ ΚΑΡΑΣΑ, στη μνήμη του πατέρα και αδελφού, γιατρού Πέτρου Αποστολίδη αντί μνημοσύνου (26 Μαρτίου)	60.000
Οι κ. ΑΝΔΡΕΑΣ και ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΤΟΛΟΓΛΟΤ	5.000

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΒΟΒΟΥΣΙΩΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ

Βοβουσιώτικα Τραγούδια

Τα τραγούδια μας, όπως και οι χοροί μας, έχουν τη γέννησή τους σε γεγονότα, πράξεις και εθνικές εξάρσεις των καιρών τους. Διακρίνονται σε ιστορικά, ερωτικά, πολεμικά και εθιμοτυπικά.

Ο τοπικός χαρακτήρας τις περισσότερες φορές παίρνει

Του ΧΡΟΝΗ ΔΡΟΥΓΙΑ

πανελλαδική μορφή και έκφραση όπως π.χ. τα «παιδιά

Σηκώνομαι πολύ ταχιά, μαύρος από τον ύπνο
παίρνω νερό και νύβομαι λίγο να ξανασάνω,
ακούω τα πύκα να βογγούν και τις οξιές να τρίζουν,
και τα γιατάκια των κλεφτών να κλαιν για τον Μπαλτσό'το
Μπαλτσό'ι'ας δεν εφάνηκε να έλθει στη Βοβούσα
ούτε στη Τζίνα φάνηκε ούτε στη Βάλια Κάλντα.

Το ιστορικό του τραγουδιού έχει ως εξής:

Ο Μπαλτσάσιος ήταν ένας απλαρχηγός Βουβουσιώτης, που ορδωσε το ανάστημά του ενάντια στους Τούρκους το 1721, 100 χρόνια προ του 1821.

Ενοχλούσε τόσο πολύ τους Τούρκους στα απρόσιτα βουνά και τα ντερέγια - διαβάσεις του Ζαγοριού στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, Μετσόβου - Βοβούσας.

Μετά από πολλές επιτυχίες του κατά αποστολών και αποπαραστάσεων τουρκικών, αφού κατάφερε να τους δημιουργεί σπουδαίες δολιοφθορές, έφθασε η ώρα να πέσει στα χέρια τους μετά από προδοσία.

Μεταφέρθηκε στα Γιάννινα και δικάστηκε να θανατωθεί με πνιγμό σε χουχλαστή πίσσα. Προτού γίνει η εκτέλεση είπε στους εκτελεστές να τον αφήσουν να πέσει μόνος του και να το κατώρθωμα της τελευταίας στιγμής και η ανδροσύνη του πέταξε καυτή πίσσα με τα χέρια του και τύφλωσε 5 (πέντε) Τούρκους και στη συνέχεια βέβαια τον πυροβόλησαν, για να παραδόσει ο ήρωας το πνεύμα του.

Στη συλλογή μου υπάρχουν και τραγούδια από 1.500

Βοβουσιώτες γκεγκελίδες στα ντουφεκία πρώτοι ατζίδες, πούχετε πολλά ντουφεκία και περίσια παλλικάρια, όπου πάτε μου πενιέστε, το χωριό σας δεν πατιέται πούχετε τον Λάλα Ντούβλη και τον Μπάτζιο Μπαρκατόρη.

Βλέπουμε με τα παραπάνω τραγούδια την αποκλειστικότητα στο χαρακτήρα τους και το τοπικό χρώμα.

της Σαμαρίνας».

Προσωπικά ασχολήθηκα με τα τοπικά μας τραγούδια, δημιουργώντας μία συλλογή από 200 περίπου τραγούδια γενικά του τόπου μας. Ζαγοριού, αυτά είναι χωρισμένα ως εξής: 1) Παναγιωτικά 2) καθιστικά, 3) πατινάδες, 4) χορευτικά, 5) αρραβόνα και ε) γάμου.

Αυτή τη φορά θ' ασχοληθώ με τα παρακάτω —αποκλειστικά τραγούδια της Βοβούσας.

χρόνια που αναφέρονται κύρια πανελλαδικά όπως και από το 553, το κτίσιμο της Αγιασοφίας.

Βρισκόμαστε στο 1752. Τότε τουρκαλβανοί με επικεφαλής τον Αλή Τσογμένη (συγγενής του Αλή) ήρθαν στο Ζαγόρι και αφού περιήλθαν στο Σκαμνέλι, συγκέντρωσαν όλους τους κατοίκους στην εκκλησία και στη συνέχεια άρχισαν να τους βασανίζουν με καυτό λάδι, για να τους πάρουν όλα τα τιμαλφή είδη (χορήματα, χρυσό κλπ.).

Ένας Σκαμνελιώτης, κατά τύχη, βρέθηκε εκτός του κλοιού και ήρθε στη Βοβούσα ζητώντας ενίσχυση.

Εκινάγε από τη Βοβούσα οι απλαρχηγοί ο Λάλα Ντούβλης και Μπάτζιος Μπαρκατόρης με 42 άνδρες.

Πηγαίνοντας στο Σκαμνέλι περιήλθαν όλους τους τουρκαλβανούς τους ανάγκασαν να ελευθερώσουν τους κατοίκους και να τραπούν σε άτακτο φυγή όσοι πρόλαβαν, γιατί τους περισσότερους τους σκότωσαν.

Το μέρος όπου είναι ο ομαδικός τάφος τους λέγεται σήμερα ακόμη στα κεφάλια.

Το τραγούδι λέει:

Αυτό υπάρχει και σ' άλλα, τα οποία θα έχουμε την ευκαιρία να επανέλθουμε.

Χρόνης Δρούγιας

ΤΟ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ ΥΠΟ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Στο με αριθ. 130 τεύχος «του ΖΑΓΟΡΙΟΥ μας» (Φλεβάρης 1989), σ' ένα καλογραμμένο και με σοβάρ και μελετημένο περιεχόμενο, άρθρο του Νίκου Τζαμπούρα, με την επιγραφή «Το τρίγωνο Λάισα, Βρυσσώρι, Ηλιοχώρι, μοναδικός τόπος ορεινού Τουρισμού, αναγράφονται και τα παρακάτω, που αφορούν, κατά κάποιον τρόπο, το χωριό μου το Τσεπέλοβο και με υποχρεώνουν, δυστυχώς, να κάνω μίαν απάντηση, με μοναδικό στόχο ν' ανασκεύω αυτό που αφορούν το χωριό μου, πάντα όμως καλόπιστα...

Και να τι γράφεται... «Μόνο θα παρακαλούσαμε τους κατά τα άλλα συμπαθείς Τσεπελοβίτες, όταν οι Ένοι, που τους επισκέπτονται το καλοκαίρι ή τις γιορτές και θέλουν να κάνουν μια βόλτα και προς τα χωριά μας, για να τα γνωρίσουν, να τους λένε την αλήθεια, για την κατάσταση στη που επικρατεί κι όχι να τους απογοητεύουν...».

Λυπούμαι που είμαι υποχρεωμένος ν' αμυνθώ, για το Τσεπέλοβο, με την απάντησή μου τούτη και κατά κάποιον τρόπο, να περισυλλογήσω για το χωριό μου...

Φίλητά μου συνάδελφε, το Τσεπέλοβο είναι από αιώνες ένα χωριό του Ζαγοριού, που πάντα προσέφερε. Που πάντα αγάπησε, που πάντα ενδιαφέρθηκε, για τα Ζαγόρια και ιδιαίτερα, για τα όμορα και όμορφα χωριά, που αποτελούν το Β.Α. τμήμα του Ζαγοριού Σκαμνέλι, Λάισα, Ηλιοχώρι, Βρυσσώρι. Τα χωριά που με το Τσεπέλοβο μαζί, είναι τα κυρίως δασοκτήμονα. Τα χωριά που έχουν τα ίδια προβλήματα, τις ίδιες ανάγκες, και που αποτελούν την κύρια πηγή εσόδων, από το Ζαγόρι, για την Εθνική Οικονομία, με τον όγκο των δασών τους...

Πάρα πολλές φορές γράψαμε, σαν Τσεπελοβίτες, έντονα άρθρα, για το δρόμο σας, για τον Τουρισμό στην περιοχή σας... Ακόμα γράψαμε για την αρπαγή μεγάλων τμημάτων δασικών εκτάσεων των χωριών σας από το Κράτος, με το «έτσι θέλω»... Τα δάση αυτά καπνίστηκαν αιώνες, να τα κρατήσουν δικά τους, οι κάτοικοι και να μην επιτρέψουν στο δυνάστη Τούρκο, να τα καταπατήσει...

Δεν θα υπάρχει τεύχος «στο ΖΑΓΟΡΙ μας» χωρίς ένα άρθρο, ένα σχόλιο, μια κριτική για τα χωριά μας, πάντα μ' ενδιαφέρον, πάντα καλόπιστα, πάντα προσεγμένα γραμμένα από Τσεπελοβίτες... Κι ακόμα ένα θαυμάσιο υπόμνημα της αδελφότητας Λάισας Αθηνών, σχετικό με το δρόμο προς Γρεβενά, Τσεπελοβίτες που σχολίασε «στο ΖΑΓΟΡΙ μας» κι έγραψε τις επιπτώσεις που θα έφερνε στην αναζωογόνηση του Ζαγοριού η ένωση αυτή...

Πάντα λοιπόν προσέφεραμε σαν

Κοινότητα... Όταν τα «Σχολαρχεία» καταργήθηκαν στο Ζαγόρι, εμείς τα κρατήσαμε και το κάναμε Ημιγυμνάσιο με δικά μας έσοδα, μόνο για τα παιδιά του χωριού μας; ΟΧΙ! Πόσα παιδιά από τα χωριά Βρυσσώρι, Ηλιοχώρι, Λάισα, Σκαμνέλι, μα κι από Νεγάδες, Καπέσοβο, Βραδέτο, Κουκούλι δεν έμαθαν γράμματα εδώ; Κι όταν το 1957 ιδρύσαμε το Γυμνάσιο, πάλι με δικά μας έσοδα στην αρχή, σκοπός μας δεν ήταν μόνο τα παιδιά του χωριού μας να μάθουν γράμματα, μα όλα τα Ζαγοριόπουλα...

Το Ξαανάλεω πάντα προσέφεραμε... Άδικη η κατηγορία. Ποτέ δε σταθήκαμε εμπόδιο, σε Κοινότητα, στη διάθεση τουριστών, να έλθουν προς τα χωριά σας. Κι όχι μόνο δεν τους απογοητεύσαμε, αλλά αντίθετα πάντοτε τους λέμε να πιο καλά λόγια, για τις ομορφιές, τον πολιτισμό και τη φιλοξενία των χωριών σας. Πάντα τους δείχνουμε το δρόμο, για να τα επισκεφτούν και οι πιο πολλοί να επισκέπτονται και μας ευχαριστούν, στην επιστροφή, για τις ομορφιές που είδαν...

Κι εμείς όταν μας δίνεται ευκαιρία πάντα τα επισκεφτόμαστε το καλοκαίρι, γιατί μας αρέσει ο τόπος σας κι οι ομορφιές που...

Είναι άδικη η κατηγορία, «πως ακεπτόμαστε εγωιστικά μόνο για το χωριό μας κι όχι για όλο το Ζαγόρι...». Από ένα ή δυο ή και τρία περιστατικά που δεν ξέρουμε πώς και από ποιους ειπώθηκαν, δεν είναι δικαιο, να χαρακτηριζέται μια ιστορική Κοινότητα, πως μπαίνει εμπόδιο και απογοητεύει τους τουρίστες, να μη επισκέπτονται τα πέρα χωριά... ΟΧΙ φίλητά μου συμπεθερε, γιατί είμαστε συμπεθεροι, μια και ο πρωτοεξάδελφός σου Νίκος Πανταζής Τζαμπούρας είναι γαμπρός μου από εγγονή...

Ελπίζω πως το καλοκαίρι, «πρώτο το Θεός», μπορεί ν' ανταμώσουμε και να τα πούμε κι από κοντά. Καλή αντίκριση λοιπόν...

Για μένα το ζήτημα «θεωρείται λήξαν»...

Ε. Γ.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ... Ο κ. Θεοχ. Παπαμιχαήλ και η κ. Δανάη Πάντου -Φραγκοπούλου, προσέφεραν στο Μ.Ε.Σ. Κάτω Σουδενών 12.000 σπ. μνήμη της αιέχαστης μητέρας τους Αρσενόνης.

Ο Μ.Ε.Σ. ευχαριστεί.

★

ΚΑΠΕΣΟΒΟ... Η κ. Φιλομήλη Τόλογλου προσέφερε στον Άγιο Νικόλαο 2.000 δρχ. στη μνήμη της αγαπημένης αδελφής της Αγλαίας.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΙΜΟΣ

Γέννημα και θρέμμα των Ασπραγγών, Εενητεύτηκε στο Κάιρο για να βελτιώσει τα οικονομικά του και πέτυχε. Αν και ασχολήθηκε με το εμπόριο, διέπρεψε και στη λογοτεχνία. Έχει εκδόσει έξι (6) ποιητικές συλλογές και ένα (1) βιβλίο με θέμα τη δράση και τη ζωή των Ελλήνων στο Κάιρο. Πολλά από τα

ποιήματά του μεταφράστηκαν στην Αραβική γλώσσα και διακεκριμένοι Έλληνες και Αιγύπτιοι κριτικοί σχολίασαν επαινετικά το έργο του, όπως και οι ραδιοφωνικοί σταθμοί Αθηνών και Καΐρου. Τον Κώστα Σίμο παρασημοφόρησε για το έργο του ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Νικόλαος.

ΠΑΣΧΑΛΙΝΑ ΦΙΛΙΑ

Γιορτάζει η φύση, τα πουλιά, στον κάμπο οι παπαρούνες. Κι όλα ντυθήκαν με χαρά τη γιορτινή στολή. Φωνές γλυκιές αντιλαλούν παιδιών ευτυχισμένων, χτυπούν καμπάνες έξαλλα κι αγάλλεται η ψυχή.

Ανάσταση! ασπάζονται εχτροί μαζί και φίλοι. Αγάπης μέρα η πασχαλιά, ανέστη ο Χριστός. Έλα κι εσύ αγάπη μου, αν είσαι κακιωμένη, με δυο πασχαλινά φιλιὰ να σου διαβή ο θυμός.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΖΩΗ

Στο νου μου να μη έρχεστε ξανά. Καμιά σας από σας πόχω γνωρίσει. Μη μου ξυπνάτε χρόνια μακρινά και συννεφιάζετε την ήρεμή μου ζωή.

Όσες κι αν με ποτίσατε χαρές στις λημονιάς αράξαν το λιμάνι. Δεν ήταν ατσαλένιες οι κλωστές του έρωτά μου, που, για σας έχει πεθάνει.

(...Σα χείμαρρος, σαν αστραποβροντή, σαν θύελα τη γη π' αναταράζει ήρθες Εσύ, σα θεία προστογή, σα στρατιά νικήτρια π' αλλαλάζει).

Στο νου μου να έρχεστε ξανά. Μεσ' στην καρδιά μου θρόνισα μια άλλη. Και στα ματάκια της που λάμπουν ιλαρά γνώρισα την αγάπη τη μεγάλη.

ΓΑΛΑΝΗ ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ

Ήσουν τόσο ωραία, ήσουν τόσο λεπτή σαν αγγέλου μορφή, πεταλούδα τ' Απρίλη. Ήσουν χάδι, πνοή, χνουδι ρόδου, αυγή, μάγο δειλί Δροσοστάλα αχνός, ήσουν τριλλία σιδονιού,

ευωδιά λουλουδιού, Χερουβείμ συμφωνία. Ήσουν νότα θολιού, τραγουδιού θεϊκή αρμονία. Κι όμως χάθης γοργά σα σκιά ωιμένα! Τα λουλούδια θλιμμένα κλαίνε, κλαίνε για σένα Γαλανή πεταλούδα του ονείρου παρθένα. Ήσουν τόσο ωραία, πεταλούδα ζωή μου! που θαθείς στην ψυχή μου σ' έχω κλείσει για πάντα. Κι εγώ αυτή τη φτωχή μου σου προσφέρω «μπαλάντα».

ΧΤΕΣ - ΣΗΜΕΡΑ - ΑΥΡΙΟ

Το σπίτι ίδιο έμεινε. Σαν πρώτα, σαν και χτες. Κι απέναντι οι χουρμαδιές δεν άλλαξαν κι εκείνες. Κι όμως τα χρόνια πέρασαν, με λύπες και χαρές. Κι οι κρόταφοί μου άσπρισαν μες στις ζωής τις δίνες.

Κι εσύ θλαστάρι μου χρυσό, της ζήσης μου πνοή, παιδούλα ήσουν, στο σκολιό σε πήγαίνα απ' το χέρι. Στο γέλιο σου το παιδικό ανθίζαν οι ουρανοί. Και σ' όλες μου τις θύμισες, λαμπρό μου είσ' αστέρι.

Θύγαν οι μήνες. Κύλησαν τα χρόνια κι ο καιρός. Τώρα, νυφούλα έγινες και το σκολιό τελειώνεις και μέσα στο σπιτάκι μας είσαι εωθενός ύμνος. Και κάθε μου πληγή εσύ τη θαλασμώνεις.

Όμως εγώ τ' αναπολώ τα χρόνια τα παλιά! Τώρα, για σένα ανοίγονται καινούργιες λεωφόροι. Και σ' εύχομαι κορούλα μου, να κελαϊδούν πουλιά, ήλιοι να λάμουν και ποτέ μη νιώσης ξεροθόρι.

ΖΩΗ

Ζωή θα σε ζήσω κι ως είσαι στρωμένη με πέτρες, τριβόλους, τσουκνίδες κι αγκάθια. Ζωή θα πατήσω την κάθε σου πέτρα. Δε με σκιάζουν οι πέτρες και τα όσα σου πάθα.

Ζωή είν' ωραία κι οι πέτρες σου κι όλα. Κι οι πίκρες που δίνεις κι οι θλίψεις που στάξεις. Τ' όνομά σου και μόνο, είναι θάλασμο θείο. Που λύνει τα μάγια και το νου μας τραντάζει.

Να ζεις, ν' αναπνέεις με ήλιο και μπόνες. Και ν' αρίχνεις, αντρίκια, στις ζωής το αλώνι. Κι αν σκοντάψεις και πέσεις, μη δειλιάσεις ορθώσου! Η ζωή τους αντρείους στις κορφές τους σηκώνει...

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Πήραμε από τη Βέροια το πρώτο φύλλο του περιοδικού «Παιδικός Κόσμος» που εκδίδεται από Επιτροπή μαθητών της δ' τάξης των Σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης Βέροιας. Υπεύθυνος όλης ο Κουκουλιώτης εκπαιδευτικός Γιάννης Βακάμης.

Στις 24 σελίδες του, εκτός από τα διάφορα κείμενα που έγραψαν οι μαθητές, υπάρχουν και πολλά σκίτσα τους και δυο σελίδες αφιερωμένες στον Κώστα Λαζαρίδη που ήταν «έναν σπουδαίο άνθρωπο».

Συγχαρητήρια στον υπεύθυνο Γιάννη και τους μαθητές, με την παρακλήση να θυμίζει και μας με την αποστολή έστω και μιας συνεργασίας του.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ ο ποιητής κι ο άνθρωπος

(Επιλογές από διάλεξη του Γιάννη Σαραλή)

Κυρίες και κύριοι,

Μου δίνεται η ευκαιρία να εκληρώσω κάποιο παλιό χρέος στο φίλο και συμφοιτητή, έστω και τόσο καθυστερημένα, δείχνοντας με την ομιλία μου αυτή, όλη εκείνη την οφειλόμενη προς τη μνήμη του τιμή, μα και συγγνώμη, μια και η μοίρα το θέλησε, να μη βρίσκομαι κοντά του στις τελευταίες στιγμές της ζωής του, που με αναζητούσε επίμονα, καθώς με πληροφόρησαν, λίγο αργότερα από το θάνατό του, διάφοροι φίλοι.

Πριν όμως έρθουμε να εξετάσουμε τον ποιητή και τον άνθρωπο, θεωρώ χρήσιμο να τον παρακολουθήσουμε, αρχίζοντας από τα παιδικά του χρόνια ίσαμε τις τελευταίες στιγμές της ολιγόχρονης ζωής του και να ιδούμε τα έργα του που είδαν το φως ως τώρα και κείνα που βρίσκονται ακόμη ανέκδοτα.

Ο Γιώργος Κοτζιούλας γεννήθηκε το 1909 στην Πλατανούσα, την παλιά Ραφίστα, ένα μικρό χωριό, φτωχό και άγονο κοντά στον Άραχθο στα ριζά του Ξεροβουνιού και πέθανε στην Αθήνα στις 29 Αυγούστου στα 1956, σε ηλικία, δηλ. 46 χρονών. Ο πατέρας του Κώστας, που ήταν αγροτικός ταχυδρομικός διανομέας, πέθανε στα 1942, αφήνοντας πίσω του εξαμελή οικογένεια, 2 αγόρια, 2 κορίτσια, τη μητέρα και τη γιαγιά του ποιητή. Έτσι, η ορφανένη οικογένεια άρχισε από πολύ νωρίς ν' αντιμετωπίζει δύσκολες στιγμές για την επιβίωσή της.

Ο ποιητής Γιώργος Κοτζιούλας, μετά τα πρώτα γράμματα, που τα έμαθε στο χωριό του, φοίτησε στο Σχολαρχείο, στο κεφαλοχώρι των Κατσανοχωριών, το Καλέντζι και συνέχισε τις σπουδές του στο Γυμνάσιο της Άρτας απ' το οποίο αποφοίτησε το 1926.

Οι οικονομικές στενοχώριες που συναντούσε καθημερινά ο ποιητής σαν μαθητής στο Γυμνάσιο, δε στάθηκαν εμπόδιο στην πρόδοό του. Η εκτίμηση και η αγάπη που έδειχναν για το συμπαθή μαθητή τους όλοι οι δάσκαλοί του, όχι μονάχα για την επίδοσή του στα μαθήματα, αλλά και για την όλη του συμπεριφορά και το ήθος, ήταν γενική.

Παρ' όλες όμως αυτές τις σκληρές δοκιμασίες και τη φτώχεια, χωρίς τη βοήθεια κανενός, ο ποιητής δεν έπαψε ούτε για μια στιγμή να πιστεύει στον εαυτό του και στις δυνάμεις του και ασθάνεται μια ακατανίκητη έφεση για ανώτερες σπουδές και για μια πλατύτερη μόρφωση, που στάθηκε πάντα, ο άσβεστος και αθεράπευτος πόθος σ' όλη τη ζωή του.

Με τη φλόγα αυτή για μάθηση έρχεται ο Κοτζιούλας στην Αθήνα και γράφεται στη Φιλοσοφική Σχολή στα 1927. Να πώς περιγράφει ο ίδιος το ξεκίνημά του αυτό.

«Θα μολογάνε πως μια μέρα του εικοσιέξι
» για την πρωτεύουσα ξεκίνησα απ' τα γίδια
» και καρτερώντας πότε η Μοίρα θα μου στρέξει
» να παίξω με το στίχο βάλθηκα επιτήδεια».

Μια σπουδή όμως στην πολυτάραχη πρωτεύουσα για ένα παιδί από την Πλατανούσα, χωρίς γνωριμίες, χωρίς τα στοιχειώδη μέσα για τη συντήρησή του, δεν ήταν καθόλου μια εύκολη υπόθεση. Έπρεπε να χτυπήσει πόρτες, να ζητιανέψει δουλιά από ανθρώπους, που μόλις έβλεπαν το παρουσιαστικό του, την έμφυτη εκείνη δειλία του και τη νεαρή ηλικία του, στεκόντουσαν σκεπτικοί και δίδουλοι, αν έπρεπε να τον προσλάβουν ή όχι στη δουλιά τους. Έτσι ο ποιητής πέρασε τρομερές στερήσεις και δεν ήταν λίγες οι μέρες που έμεινε πεινασμένος και χωρίς στέγη ή φιλοξενούμενος από γνωστούς και φίλους ή μένοντας σε άδεια σπίτια.

Όλες αυτές οι στερήσεις και ο συνεχής μόχθος, όπως ή-

ταν επόμενο, έφθειραν την υγεία του ποιητή, με αποτέλεσμα να προβληθεί το 1934 από φυματίωση και να νοσηλευτεί στο Σανατόριο της Πάρνηθας και της Πεντέλης, κατά διάφορα χρονικά διαστήματα, χωρίς ποτέ να ξαναβρεί την υγεία του, γιατί κοντά στη φυματίωση, παρουσιάστηκε αργότερα η καρδιακή ανεπάρκεια, που αυτή τελικά, τον έστειλε στον τάφο τόσο νέο.

Το εκπληκτικό για το Κοτζιούλα είναι, πως παρ' όλες τις τρομερές δοκιμασίες και τις δύσκολες συνθήκες της ζωής του, δεν έπαψε ούτε μια στιγμή να εργάζεται με το ίδιο πάθος, σαν να διαζόταν να δώσει όσο μπορούσε περισσότερο από το πολύπλευρο έργο του, ξέροντας, πως, ο καιρός δεν τον έπαινε, γιατί η ζωή του ήταν μετρημένη.

Το ποιητικό έργο του Κοτζιούλα αρχίζει από τα μαθητικά του χρόνια με τη δημοσίευση στίχων σε Ηπειρωτικές εφημερίδες και περιοδικά, καθώς και στο περιοδικό «Μπουκέτο» στο οποίο αργότερα, φοιτητής πια, έγινε τακτικός συνεργάτης γι' αρκετά χρόνια και μετά, στα περιοδικά «Νεοελληνικά Γράμματα», ο «Λογοτέχνης» κ.ά.

Το έργο του Κοτζιούλα, που ένα πολύ μεγάλο μέρος είναι εγκατασπαρμένο σε διάφορα περιοδικά και εφημερίδες και κείνο που τυπώθηκε σε 4 τόμους το 1956, μπορούμε να το διαμερίσουμε σε δυο μεγάλες κατηγορίες: στο πρωτότυπο και τα μεταφραστικό. Στο πρώτο ανήκουν οι ποιητικές συλλογές, τα πεζογραφήματα, οι κριτικές, τα δοκίμια και τα θεατρικά. Στο δεύτερο οι μεταφράσεις.

Όσο ζούσε ο Κοτζιούλας, τύπωσε τις εξής ποιητικές συλλογές: Τα «Ερήμερα» το 1932, «Τη Σιγανή φωτιά», «Τη Δεύτερη Ζωή» και το «Γρίφο» το 1938, «Φυγή στη φύση» το 1952, τα «Ηπειρωτικά» το 1954. Ακόμη το 1939 τύπωσε τα πεζογραφήματα «Το κακό συναπάντημα» και το «Θεσσαλονικιάς» το 1954.

Όλα αυτά που ανέφερα μαζί με τον «Άρη και οι πύλοι του αγώνα» και το «Θέατρο στα βουνά», τυπώθηκαν καθώς είπα παραπάνω σε 4 τόμους με την αξιόπαινη προσπάθεια μιας επιτροπής φίλων του Κοτζιούλα. Δυστυχώς όμως το έργο αυτό δεν είναι εκείνο που άφησε ο ποιητής. Εκτός από ένα μεγάλο μέρος που βρίσκεται αδημοσίευτο στα χέρια του άξιου γιου του, που κάποτε θα δει το φως, ένα αξιόλογο σε όγκο και ποιότητα χάθηκε για πάντα από την έλλειψη μόνιμης στέγης και διαμονής του ποιητή και από τους δύσκολους καιρούς που πέρασε ο Κοτζιούλας στο διάστημα που πάντως της κατοχής. Το χαμένο αυτό έργο περιλάμβανε στίχους, πεζά, κυρίως όμως μεταφράσεις Ελλήνων και Λατίνων κλασικών και μια συλλογή από δημοτικά τραγούδια, που είχε καταγράψει το 1932 ο ίδιος από το στόμα της Βάβως του και τη θεωρούσε αξιόλογη. Αυτό είναι με λίγα λόγια το έργο του αξέχαστου ποιητή μας Γιώργου Κοτζιούλα.

Και τώρα, ως παρακολουθήσουμε τον ποιητή από την πρώτη του εμφάνιση στα Γράμματα και το δημιουργικό του έργο, που τυπώθηκε ως τώρα με κάποια χρονολογική σειρά και τη θέση που πήρε στην πνευματική χώρα. Αυτό νομίζω, θα μας βοηθήσει να γνωρίσουμε, μαζί με το έργο του και την ανοδομή του πορεία, τον ποιητή και τον άνθρωπο από κοντά.

Το ποιητικό ταλέντο του διαφαίνεται από τα νεανικά του χρόνια με τη δημοσίευση στίχων σε Ηπειρωτικά περιοδικά και εφημερίδες, καθώς είπα πιο πάνω. Εκείνο όμως που καθιερώνει τον Κοτζιούλα και γίνεται γνωστός στο ευρύτερο κοινό και αναγνωρίζεται από όλους είναι το κριτικό δοκίμιο που το έγραψε σε ηλικία 20 χρονών, με τίτλο: «Ο Στράτης Μυριβήλης και η πολεμική λογοτεχνία». Ένα δοκίμιο ώριμο που μαρτυρεί οξύτατο κριτικό νου και εντυπωσίασε τους πάντες, όχι μονάχα

•) Συνέχεια στη σελίδα 37

ΚΑΤΟΧΙΚΑ ΤΗΣ ΔΟΒΡΑΣ

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

•) ΣΥΝΕΧΕΙΑ από το προηγούμενο

Χαζοκουβεντιάσαμε στον καφενέ. Από την μια πλευρά χωριανοί, από την άλλη πυρώνονταν στη θερμάστρα μπουλούκι Ιταλών. Πώς βρέθηκαν με χιόνι στο χωριό δεν ξέραμε. Μπήκαν στη θερμή ατμόσφαιρα του καφενείου οι δυο παλαβοί χτυπώντας τις αβύδες να φύγουν τα χιόνια, «τσιάο» είπαν στους ξένους στρατιώτες και θρονιάστηκαν πλάι μου παραγγέλνοντας κονιάκ. Έπαισα κάποιες πονηρές ματιές τους. Ρώτησα τι συμβαίνει και οι άμυαλοι άνοιξαν λίγο τα παλλά τους. Ούτε λίγο, ούτε πολύ, κρέμονταν με το λουρί από το λαϊμό τους ανοιγμένα τα δίκανα. «Φεύγω, τους ψιθύρισα, να μην ιδώ τι θα γίνει αν καταλάβουν οι φρατέλοι». Αυτοί το βιολί τους. Το ένα κονιάκ πάνω στο άλλο. Κάθε τόσο σήκωναν τα ποτηράκια προς το μέρος των Ιταλών κοροϊδευτικά και δώσ' του «εβίβα». Απαντούσαν κι εκείνοι φιλόφρονα.

Κύριος φταίχτης ήταν ο ξάδερφος που δεν είχε τρύπα στο αυτί, δεν του καίονταν καρφί για τίποτα. Αντίκρυζε τον κίνδυνο με παράλογη απάθεια όπως όταν ξέφυγε από τα νύχια του χάρου. Να πώς έγινε.

Με την πολιτική αλλαγή στην Ιταλία, ο στρατός της διαλύθηκε. Ήταν να τους πλεις. Οι αξιωματικοί τα είχαν χαμένα, οι στρατιώτες πανηγύριζαν νομίζοντας πως τέλειωσαν τα βασάνια. Χαλασία τους, οι Ναζί τους φέρθηκαν απάνθρωπα.

Μικρό τμήμα Ιταλών βρέθηκε στρατοπεδευμένο στα χωμάτα μας, στη Βρύση πασιά. Κυκλώθηκαν από τους χιτλερικούς και στο άψε σβήσε παραδόθηκαν. Οι αιχμάλωτοι πέταξαν στα βάτα όσα θα τους δάριναν στο Γολγοθά τους. Το μάθανε οι χωριανοί μας και ροδόλησαν από το βουνό να μάσουν ό,τι θέρουν. Όλα μας ήταν χρειαζούμενα. Οι Γερμανοί θεωρούσαν στρατιωτικό υλικό και το πιο άχρηστο γι' αυτούς πράγμα. Μάγκωσαν δυο δικούς μας να κυλούν στο ντερένι φθαμένο λάστιχο αυτοκινήτου. Με κάτι τέτοια σολιάζαμε τότε τα παπούτσια. Ο ένας έτυχε να είναι ο ξάδερφος. Τους κράτησαν κάμποσο καιρό φυλακισμένους στα Γιάννινα και μια ωραία πρωία τους ξεχώρισαν μ' άλλους και τους οδήγησαν έξω από τη Φιλιππιάδα. Τους μάντρωσαν σε σταύλο γουρουνιών. Έσκαψαν από τη ζέστα, πνίγονταν και από τη βρομία. Τους λυπήθηκε η κυρά των γουρουνιών. Επέτρεψαν οι Γερμανοί να τους δροσίξει από μια τρύπα. Πηγαίνονταν η γυναίκα με νερό. Στο τέλος δεν κρατήθηκε η πονόψυχη. Την πήραν τα δάκρυα κι έδερνε με τις παλάμες τα γόνατα. Από το μοιρολόι της κατάλαβαν οι κρατούμενοι τα μελλούμενα. Τα χαράματα είχαν εκτελέσει πίσω από το σταύλο και άλλους. Όμως στις 12 παρά 1' λεπτό γλίτωσαν από παρέμβαση του Δέσποτα των Γιαννίνων, έτσι διαδόθηκε. Του ξάδερφου μέσα στη γενική υστερία δεν του καίγονταν καρφί. Ζητούσε ευκαιρία να ξεφύγει. Τον εκλιπαρούσε ο χωριανός να μη το κάνει. Του έσκισε την τσέπη κρατώντας τον να μη του φύγει, να τον έχει για θάρρος. Μας τα μολογούσε ο συγκρατούμενος κι έλεγε πως τα γαλάζια μάτια του θρηνούσαν σαν πεσμένους καθρέφτες στην ανάμνηση της τρομερής δοκιμασίας. «Δε με κρατούσαν τα γόνατα, ένοιθα να ξεψυχάω ακούοντας τα κρακ κρακ όπως όπλιζαν οι Γερμανοί κι αυτό το τέρας έτρωγε σπόρια σουφρωμένου ρόιδου. Μας το πέταξε η γυναίκα, μα κανένας άλλος δεν το άγγιξε».

Γύρισαν νύχτα, πάλι η τη φυλακή των Γιαννίνων. Το χαμινί τους φρένασε στο έμπα σχεδόν της πόλης κοντά στο Αζαμί Καλούτσιανης για να συγκεντρωθεί η φάλαγγα. Άλλη ευκαιρία δε θα είχε ο ξάδερφος. Οι συγκρατούμενοι χλωροφορμισμένοι από το φρόνημα του θανάτου δεν άντεχαν και το καπάκι του ματιού τους να σηκώσουν. Οι φρουροί κι αυτοί αποκαμωμένοι από τη ζέστα άργησαν να καταλάβουν. Πηδώντας από το φορητό τρύπωσε σε καφενείο και ξέφυγε από την πίσω

πόρτα. Μπήκε σε μπουστάνια, τον κατάπιαν οι σκιές. Ο άλλος γύρισε ύστερα από κανένα μήνα στο χωριό και λέγαμε να τον στήσουμε σκιάχτρο για τα πουλιά.

Στις αρχές του '43 ο «καπετάνιος» μετατέθηκε στο Σταθμό Λυκοστόμου. Ίσως να το ζήτησε ο ίδιος γιατί ήταν Σταθμός κλειδί και ασφαλώς προσοδοφόρος. Έλεγε όλη την κίνηση προς την Αλβανία. Ζουρλαθήκαμε μόνο που δε λάλησαν αναστάσιμα οι καμπάνες του χωριού.

Λίγο πριν από τη μετάθεσή του οργανώθηκε στο Ε.Α.Μ. Με μήσε φίλος που πολύ αργότερα έγινε Δήμαρχος στα Γιάννινα. Χωρίζοντας μου έδωσε κομμάτι λεπτής αλυσίδας με την εντολή, αφού πρώτα γνωριστώ με πρόσωπο που θα είχε στο χέρι του την άλλη μισή, να προχωρήσουμε στη μύηση χωριανών μου. Πήρα την υπόθεση για παιγνίδι, μ' έτρωγε η περιέργεια να γνωρίσω τον άνθρωπο. Έπαιξα την αλυσίδα στο καφενείο σε σημείο που ένας έκανε κίνηση να την αρπάξει, θα του έβγαζα το μάτι. Χαμένος κόπος.

Την άλλη μέρα είχα καλεσμένο για φαγητό τον τηλεφωνητή. Ήταν από τους Παξούς και τα βόλευε πολύ δυσκολότερα από μένα που είχα σπαρμένα τρία χωραφάκια, γαϊδαρο, γελάδα, κότες και λίγα γίδια. Τι άλλο από στάρι, γάλα, αυγά, λάχανα και ξύλα ήθελες για να επιβιώσεις; Με το μισό σου αγόραζες τότε ένα μπουκαλί λάδι. Τον συμπαθούσε η μάνα γιατί ήταν ευγενικός νέος και πάντα της φιλούσε το χέρι από σεβασμό.

Καθήσαμε κοντά στη φωτιά. Ασυνείδητα έπαιξα στα δάχτυλα την αλυσίδα και είδα τον τηλεφωνητή να χαμογελάει. Κρατούσε την άλλη μισή. Πρώτα καταρτίσαμε πίνακα ονομάτων απόλυτης εμπιστοσύνης. Εμπιστευόμουν όλους τους χωριανούς. Ο συναγωνιστής διαφώνησε τονίζοντας πως ίσως ο «καπετάνιος» να είχε διαβρώσει κανενός το ήθος κάνοντάς τον πληροφοριοδότη του, οπότε κινδυνεύαμε. Κατάλαβα πως ήταν ατσίδα περί τα συνωμοτικά. Αργότερα, σε σύσκεψη, ζήτησε τις υπεύθυνες θέσεις να πιάσουμε εμείς, οι κομμουνιστές. Εδώ έκανε λάθος. Του το δήλωσα ρητά πως δεν ήμουν και πως με τέτοιους όρους δεν μπορούσα να συνεχίσω. Ψυχραθήκαμε. Έστερα από μήνες ζήτησα με επιστολή τη διαγραφή μου από την Οργάνωση. Έγινε. Όμως η σύνταξη της απόφασης έδειχνε καθαρά πως η πρωτοβουλία δεν ήταν δική μου, ήθελαν να έχουν το πάνω χέρι. Μα ποιος λέτε τη διάβαζε στους χωριανούς μου! Εκείνος που αρνήθηκε να βοηθήσει για τη μετάθεση του «καπετάνιου»... Τι θέλω και τα μολόγω; ψύλλος στ' άχρεα η περίπτωσή μου.

Ανταποκρίθηκαν οι χωριανοί στο κάλεσμά μας. Όμως έπρεπε να φτάσουμε στην πρώτη ελάχιστη δοκιμασία για να συνειδητοποιήσει ο κανένας το βάρος της απόφασης. Του Ευαγγελισμού, πριν μπούμε στην εκκλησία, μαζευτήκαμε στο χαγιάτι της ν' αποφασίσουμε αν θα γιορτάζαμε και την επέτειο του λυτρωμού. Εκεί φάνηκε η αντίθεση των γενιών. Οι μεγάλοι φυσικά είπαν «όχι», γιατί θα μας κυνηγούσαν οι Ιταλοί. Οι νέοι, πάλι, φυσικά, είπαν «ναι». Μετονήθηκα και περισσεύαν τα «όχι».

Παρά την απόφαση ακούστηκε στο τέλος της λειτουργίας ένα «Ζήτω η 25 Μαρτίου». Δεκά στην αρχή σαν να ντρέπονταν τη φωνή του άρχισε ο ίδιος τον Εθνικό Ύμνο. Μας παράσυρε. Αναγάμισαν οι καρδιές μας. Προσπαθούσαμε να κρύψουμε δάκρυα. Σπασοκοπήθηκαν οι γυναίκες, βγήκε ο παπάς στην ωραία πύλη με το ροζέρι αναμμένο... Είχαν περάσει τριάντα χρόνια που πρωτακούστηκε στην εκκλησιά μας ο Ύμνος και από τότε είχε γίνει ρουτίνα, δοκιμασία της υπομονής μας

→

στις κακοφωνίες παιδιών και δασκάλων. Εκείνη την ώρα άστραψε ξανά η μεγαλοσύνη του και ήταν στην παλιά από τα 1778 χτισμένη εκκλησιά μας που την έκαιψαν τον ίδιο χρόνο οι Ναζί, σα να συντόνιζαν τις φωνές μας από τις πύλες του ιερού οι φλογερές ρομφαίες των Αρχαγγέλων.

Ομολογώ πως όταν βδομάδες αργότερα, Απρίλης ήταν του '43, το Ε.Α.Μ. συγκέντρωσε στη θέση Κορνίσια της Βίτσας τον ανδρά του Ζαγοριού για να τον ορκίσει στο όνομα της Πατρίδας, η καρδιά μου έμεινε ψυχρή. Μάταια τα συλλαβίσματα καθοδηγητών (λαλίστατος και ο καβαλάρης του γρίβα, πού ήσαν κομμένες Μακρυγιάννη να φτύσεις στον κόρφο σου), καμψηλαύκια παπάδων, ανέμισμα φλάμπουρων, καλέσματα τρομπέτας. Η σύναξη έδειχνε προκάτ και πρόθεση εγκλωβισμού... Από τότε πύκνωσαν τα γεγονότα, ήταν σα να σπάσαμε μπουγάλη και λευτερώθηκε κακοποιοί τζίνι.

Απόδροχο του Φλεβάρη και ο ήλιος, «των πεθαμένων» λέμε ίσως γιατί φέγγει στερνά πάνω από τα καθούρια του νεκροπαφίου μας, έρχανε τη χαλκοματένια θλίψη του στους ξάλινους σταυρούς. Σε κάρκελο τάφου πεινασμένη κουκουβάγια θρηνούσε. Πέρασε η μάταιη η κατόχρονη με δυο φούντες πουρνάρι. «Μπα που να σκάσεις και να πλαντάξεις, τάχα ποιον καλείς να τον χωματίσουν. Μακάρι να μην είναι νιος» και πέταξε στο πουλί λιθάρι να το σιαδέσει.

Αφού παχυνάσαμε τα ζωντανά με τη μάνα ανεβήκαμε για ύπνο. Πού να βρεθεί πετρέλαιο να διαβάσεις. Έριχνες κουτσουρα στη φωτιά κι έφεγγαν οι τοίχοι, τα κάδρα, το πρόσωπο της μάνας. Τύλιγαν το βλέμμα σε ρόδινα τούλια οι φλόγες τύλιγαν μαζί, με τρυφεράδα, σα να ήταν μαρό και την καρδιά μας. Είναι σύντροφος η φωτιά, λέμε στα χωριά μας, είναι παρηγόρια. Περνούσε η ώρα. Το κεφάλι της μάνας είχε κρεμάσει στο στήθος, λαγοκοιμόταν. Το ίδιο και η γάτα στην αγκαλιά της. Ήταν άρρητα γλυκές αυτές οι στιγμές, ερωτικές θα τις έλεγε.

Τις δέκοψαν χτυπήματα στη χαγιατόπορτα. Αλαφιάστηκε η μάνα. Τίναξε τη γάτα. «Μην ανοίξεις, είπα, είναι κλέφτες». Εκεί της πήγαινε πάντα ο νους γιατί είχε πάθει πολλά στα νιάτα της, τα γράφαμε κάποτε. Κόνταψε να πιστέψω τα λόγια της όταν κρυφοκοιτάζοντας διάκρινα καμιά δεκαριά άντρες κουλουριασμένους με κάτες. Η λάμψη της φωτιάς πρόδωσε το δωμάτιο που μέναμε. Έπιασαν τη χαγιατόπορτα να την ξεριζώσουν. Ας παιδεύονταν όσο ήθελαν, αυτή άντεχε ακόμα και σε πολιορκητικό κριό. Τότερα κάποιος σαρφάλωσε στον τοίχο, κάτω από το παραθύρι. Δυο χέρια πιάστηκαν από τη σιδεριά του. Ακούστηκε τ' όνομά μου και τ' όνομα μιας πολύχνης όπου είχα πρωτοκάνει το δάσκαλο. Βεβαιώθηκαν. Ησύχασα κάπως τη μάνα λέγοντας πως είναι φίλοι και ζητούσαν φιλοξενία, αυτό ήταν ψέμα.

Ανοίγοντας, γέμισαν το χαγιάτι καμιά δεκαριά άγνωστα πρόσωπα οπλισμένα. Τα έχασα πάλι. Τρεμούλιαζε από το ρεύμα το φως της λάμπας που κρατούσα, έτρεμε και το χέρι μου. Όσπου γνώρισα δυο γνωστούς μου, ο ένας από την Αρτσίστα, ο άλλος από το Πάπιγκο.

«Να μας δείξεις το Σταθμό Χωροφυλακής, είπε ένας. Θ' αφοσιώσουμε τους χωροφύλακες. Αυτός που μίλησε αποδείχτηκε άντρας σκληρός, ψυχωμένος, φανατισμένος. Λέγεσαι πως τον εκτέλεσαν ομοιδεάτες του.

Τους οδήγησα στο Σταθμό. Οι άντρες του παραδωσαν τον οπλισμό χωρίς δεύτερη κουβέντα. Είχε μαθευτεί από μέρες πως βγήκαν αντάρτες στα βουνά μας και απόπλιναν τους χωροφύλακες. Τα πράγματα πήγαν ομαλά, είχαμε τελειώσει. Θα γύριζα στη μάνα που έτρεμε μονάχη, οι αντάρτες θα πήγαιναν στα χωριά τους. Όμως έμελε η περιπέτεια να έχει δραματική εξέλιξη. Έφτασε λαχανιασμένο το καραούλι που φύλαγε στην είσοδο του χωριού. Είπε πως έπιασε ζώα φορτωμένα μπαούλα.

Κατακεφάλιασε τη γυναίκα και το γιο της που τα συνόδευαν. Ομολόγησαν πως πήγαιναν τα «προικιά» του «καπετάνιου» να τα κρύψουν στη Βίτσα. Άλλοι δυο κατακέφαλοι και αποκάλυψαν πως ο «καπετάνιος» βρίσκονταν στη Δοβρά.

Τους έδειξα το σπίτι και το κύκλωσαν. Τον κάλεσαν να παραδοθεί. Δεν απαντούσε. Πήγε να ξεφύγει από τη θυροπούλα. Τον πυροβόλησαν και ξανατράπηκε. Δεν αμύνθηκε το θράσος αν και ήταν πιθανό να φάει δυο τρία παληκάκια, να σπάσει τον κλουί και να σωθεί. Του κόπηκαν τα γόνατα. Αναστατώθηκε το χωριό. Οι αντάρτες άρχισαν να ξεπλακιάζουν τη σκεπή απειλώντας πως θα βάλουν φωτιά. Περνούσε η ώρα και όταν πήρε να φέγγει φάνηκε σε παράθυρο λευκό μαντήλι. Βγήκε παραπατώντας και παρέδωσε όπλο και πιστόλι. Τον κατέβασαν με σπρωξιές στο μεσοχώρι. «Θάνατος στον προδοτή» ορμήσαν πρώην αστυφύλακες. Για ένα παλιοπίστολο που τον είχε κατάσχει τον έστειλε στην άλλη ζωή! Τότε ποια ποιμή να ζητούσαν οι χωριανοί που είδαν πάνω από τα κεφάλια τους την κόσσα του θανάτου εξαπλάι τους;

Το μεσοχώρι μας γέμισε κόσμος. Όλα ήταν μπερδεμένα: άγνωστοι οπλοφόροι, ο «καπετάνιος» αιχμάλωτος, η αστυνομία άφαντη. Ήρθαν σε μια νύχτα τα πάνω κάτω. Ο κρατούμενος γαντζώθηκε στο δικτυωτό του σχολικού κήπου και παραζαλούσε χωριανό να τον βοηθήσει, νομίζοντας πως είχε επιρροή στους αντάρτες. Μια εκείνος ούτε τους ήξερε. Είδαμε να του στουμπίζουν τα δάχτυλα με κοντάκι, να του ξηλώνει ο αρχηγός τα γαλόνια και στο όνομα της Πατρίδας ο ΕΛΑΣ (πους ήταν πάλι αυτός ο ΕΛΑΣ; σκοιντούσε ο ένας τον άλλο να μάθει) τον καταδικάζει σε θάνατο. Όσπου ν' ανοικοκλείσουν τα μάτια του η σφαίρα πέρασε από τον αυχένα στον εγκέφαλο. Ο εκτελεσμένος έμεινε ώρες στα λασπόνερα. Κατά το μεσημέρι τον θάψαμε πλάι στους νεκρούς μας.

Οι αντάρτες έκοψαν τα σύρματα του τηλεφώνου και φήγανε τραγουδώντας το «Μαύρ' είν' η νύχτα στα βουνά...». Αργότερα ακούστηκαν άλλα τραγούδια βαρήχηρα που άρεσαν στον κόσμο.

Το μεσημεράκι φάνηκε στο βάθος του κάμπου μας φάλαγγα ιταλικών φορτηγών. Πήραμε τα βουνά βέβαιον πως οι Ιταλοί έρχονταν για αντίποινα. Διάβηκαν έξω από το χωριό χωρίς να ενοχλήσουν κανέναν. Πήγαιναν στα Σουδενά να φοτώσουν κανονόξυλα. Κοίταξε σύμπτωση... Κανένας δε ζήτησε πον «καπετάνιο», κανένας δεν τον θυμήθηκε πια. Μετά την απελευθέρωση έγινε τυπική ανάκριση και συγγενείς ξέδιασαν τα κόκαλα. Δεν μας μίλησαν, δεν τους μιλήσαμε.

(Συνεχίζεται)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

©) Συνέχεια από τη σελίδα 36

για την πληρότητά του, αλλά προ πάντων, γιατί γράφτηκε από ένα τόσο νεαρό και άγνωστο στο πλατύτερο κοινό συγγραφέα.

Μα ο Κοτζιούλας ήταν πρώτα απ' όλα γεννημένος ποιητής που επισημαίνεται πρώτα από το Μαλακάση και τον Ξενόπουλο. Στην κριτική όταν θέλει να υποστηρίξει τις απόψεις του γύρω από τα διάφορα φιλολογικά και λογοτεχνικά ζητήματα και στις απόψεις του αυτές είναι αμετακίνητος, χωρίς συμβιβασμούς και υποχωρήσεις. Αυτό το άσπιο και βασανισμένο παιδί της Πλατανούσας, είχε όλο το θάρρος να λέει πάντα την αλήθεια με κείνο το αδρό προσωπικό του ύφος, το γεμάτο πίστη και ειλικρίνεια, αδιαφορώντας αν θα ερχόταν αντιμέτωπος με τα μεγάλα ονόματα και με ανθρώπους που είχαν τίτλους και κύρος στους λογοτεχνικούς κύκλους. Ο Κοτζιούλας ήταν ένα ελεύθερο πνεύμα, μαχητικό, τίμιο, δυνατό και αλύγιστο. Πιστός πάντα στις ιδέες του και με συνέπεια έμεινε ως το τέλος της ζωής του. (Συνεχίζεται)

Έθιμα της Αποκριάς σε περασμένες εποχές

Τον καιρό που τα σημερινά μέσα του τεχνικού πολιτισμού δεν είχαν ακόμα διαδοθεί στα χωριά μας και γενικά στις περιοχές της υπαίθρου και δεν είχε ακόμα φουντώσει η αστυφιλία, κυριαρχούσαν εκεί έθιμα που είχαν σαν γνώρισμα την απλότητα, τη χάρη και την ομορφιά. Αυτά τα έθιμα ανήκαν στη διάθεση για τη ζωή και τη δημιουργία, ήταν πηγή χαράς και ευφορίας για τον κάτοικο του χωριού.

Συντελούσαν ακόμα στην πιο στενή ψυχική ενότητα όλων αυτών που ζούσαν στο στενό περιβάλλον του χωριού με τις ίδιες σκληρές συνθήκες εργασίας και διαβίωσης, με τον

Χρήστου Δούρη

ίδιο τρόπο ψυχαγωγίας και τις κοινές θρησκευτικές και κοινωνικές εκδηλώσεις.

Με άλλα λόγια αυτά τα έθιμα έδιναν ένα ιδιαίτερο χρώμα στον τρόπο της ζωής τους. Ήταν συνδυασμένα με τα πιο σημαντικά θρησκευτικά και κοινωνικά γεγονότα.

Στη γιορτή της Αποκριάς επικρατούσε τον παλιό καιρό διάφορες λαϊκές συνήθειες με θρησκευτικό, κοινωνικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα.

Μερικές από αυτές με το πέρασμα του χρόνου απόνισαν και ξεχάστηκαν και άλλες καινούργιες καθιερώθηκαν.

Τον καιρό εκείνο οι άνθρωποι με την ευκαιρία της γιορτής της Αποκριάς ένιωθαν πιο ενεργό το θρησκευτικό τους συναίσθημα και πιο έντονη την ψυχική τους σχέση με αυτούς που ζούσαν μέσα στο ίδιο περιβάλλον.

Κάθε εκδήλωση στο πλαίσιο των εθίμων διακρινόταν για την απλότητα και την κοινωνικότητα.

Τα παιδιά στο χωριό —έτσι ήταν η συνήθεια— αναλάμβαναν τη φροντίδα να συγκεντρώσουν τα ξύλα, που χρειαζόνταν για το άναμμα της φωτιάς (το φανό) το βράδυ της Κυριακής της Τυρινής Αποκριάς.

Πριν από αρκετό καιρό λοιπόν περνούσαν απ' όλα τα σπίτια του χωριού και μάζευαν ξύλα, τραγουδώντας διάφορους αυτοσχεδισμούς στίχους. Αυτά τα ξύλα και άλλα, που έκοβαν από κοντινό δάσος, τα στοιβαζαν σε κάποιο ευρύχωρο και ανοιχτό μέρος του χωριού, απ' όπου μεταφέρονταν το βράδυ της Τυρινής Αποκριάς στη θέση που θα γινόταν ο φανός —στην πλατεία ή σε άλλο κατάλληλο μέρος—.

Το βράδυ της Κυριακής —Τυρινή Αποκριά— σε κάθε σπίτι έστρωναν τραπέζι με τη νόστιμη τυρόπιτα, τα θρασμένα αυγά και το ντόπιο γλυκόπιτο κρασί και περίμεναν τα παιδιά των στεγών συγγενικών οικογενειών τους να έρθουν να τα φιλέψουν.

Έτσι αυτό το βράδυ επικρατούσε πανηγυρική ατμόσφαιρα στο χωριό.

Τα παιδιά βρίσκονταν σε κίνηση και οι παιδικές τους φωνές ακουόνταν χαρούμενες στους δρόμους. Πήγαιναν στα πολύ συγγενικά σπίτια, όπου οι σπιτικοί τα καλοδέχονταν και αφού αντάλλαζαν ευχές: «χρόνια πολλά, καλή Σαρακοστή», κάθονταν γύρω στο σφρά και γεύονταν την αρωμάτη και νόστιμη τυρόπιτα και το γνήσιο σπιτικό κρασί.

Τήρχε τότε καλοσύνη και εγκαρδιότητα στη διάρκεια αυτών των επισκέψεων, ώστε στις παιδικές ψυχές γεννιόταν και έμενε για πάντα ένα ιδιαίτερα ευχάριστο συναίσθημα, μια ήλικια ανάνηψη.

Οι συγγενικοί δεσμοί μ' αυτό τον τρόπο γίνονταν πιο στενοί και τα αισθήματα της αγάπης και του σεβασμού, που υπήρχαν τότε ανάμεσα στους συγγενείς και σ' όλους τους συγχωριανούς, γίνονταν πιο γνήσια και πιο έντονα. Αυτή την ωραία ανάμνηση έχω κι εγώ από τις τόσο ευχάριστες επισκέψεις σε συγγενικά σπίτια εξαδέλφων και θείων μας.

Αφού τελείωνε η ανταλλαγή των επισκέψεων των παιδιών, τα άτομα κάθε οικογένειας μαζεύονταν γύρω στο οικογενειακό τραπέζι και σε μια ζεστή, ευχάριστη ατμόσφαιρα αντάλλαζαν τις καθιερωμένες ευχές και έτρωγαν τη νόστιμη τυρόπιτα και έπιναν το σπιτικό κρασί.

Αμέσως μετά ακολουθούσε το έθιμο «του χάψα».

Ήταν γνωστή στην περιοχή μας, αλλά και σ' άλλες περιοχές του τόπου μας η διαδίκασια αυτού του έθιμου: «να αυγό καλά θρασμένο, που είχε και το κέλαφός του, ήταν περασμένο και κρεμασμένο σ' ένα λεπτό και γερό σχοινί. Ένα ηλικιωμένο άτομο της οικογένειας (παππούς ή γιαγιά, πατέρας ή μητέρα) κρατώντας από την άκρη το σχοινί με το κρεμασμένο αυγό και κουνώντας το προς τα εμπρός, το έφερε με τη σειρά στον καθενός το στόμα. Όλοι προσπαθούσαν να χάψουν το αυγό —να το πιάσουν και να το συκρατήσουν με το στόμα τους.

Κάποιος απ' όλους κατάφερε να χάψει το αυγό και τότε ακουόνταν απ' όλους χαρούμενα ξεφωνητά, γέλια και επαινετικά λόγια γι' αυτόν που κατόρθωσε να πετύχει αυτό, που ο καθένας επεδίωκε.

Στο μεταξύ στην πλατεία του χωριού ή σε κάποιο άλλο κατάλληλο μέρος παιδιά της σχολικής ηλικίας και πιο μεγάλα άναβαν τη φωτιά την ώρα που σουρούπωνε και τη συντηρούσαν και τη δυνάμωναν.

Σε λίγο όλοι σχεδόν οι χωριανοί: παιδιά, νέοι και ηλικιωμένοι, βρίσκονταν γύρω γύρω από τη φωτιά και άρχισαν να τραγουδούν και να χορεύουν. Στα πρόσωπά τους ή-

ταν έκδηλη η χαρά, η ικανοποίηση και τα αισθήματα της συναδελφώσεως.

Πολλοί από αυτούς, κυρίως νέοι, ήταν μασκαρεμένοι και με την παράξενη εμφάνισή τους, τις αστειές χειρονομίες και κινήσεις τους προκαλούσαν το γέλιο στους άλλους. Όλη η εκδήλωση αυτής της βραδιάς είχε τον τόνο του πανηγυριού.

Ο χορός συνοδεύονταν αποκλειστικά από διάφορα δημοτικά τραγούδια, που τραγουδούσαν όλοι οι χορευτές. Αναφέροντο αποσπάσματα από τα πιο συνηθισμένα τραγούδια, που συνόδευαν τον αποκριάτικο χορό:

«Σήμερα είν' αποκριές, που χορεύουν οι γριές
σήμερα κι οι παντρεμένες στέκονται καμαρωμένες
ακολουθούν αστρικοί στίχοι».

«Αυτά τα μάτια Δήμο μ' τά 'μορφα (δυο φορές)
τα φρύδια τα γραμμένα μωρ γειάσ' αγάπη μου
τα φρύδια τα γραμμένα σε κλαίν τα μάτια μου
Αυτά με κάνουν Δήμο μ' κι αρρωστώ (δυο φορές)
με κάνουν και πεθαίνω μωρ' γειάσ' αγάπη μου
με κάνουν και πεθαίνω σε κλαίν τα μάτια μου
.....»

«Παίρνω το ντουφεκάκι μου ας θρέχει κι ας χιονίζει
και πάω να κυνηγήσω ας θρέχει κι ας χιονίζει
βρίσκω λογό που δόσκαγε ας θρέχει κι ας χιονίζει
πέρδικα που κοιμόταν ας θρέχει κι ας χιονίζει
την πέρδικα λαβώνω ας θρέχει κι ας χιονίζει
.....»

«Εσείς μωρέ παιδιά κλεφτόπουλα
παιδιά της Σμαρίνας, μωρέ παιδιά καμμένα
παιδιά της Σμαρίνας κι ας είστε λερωμένα
Κι αν πάτε απάνω μωρέ στα βουνά
κατά τη Σμαρίνα, μωρέ παιδιά καμμένα
κατά τη Σμαρίνα κι ας είστε λερωμένα
.....»

Αυτά και πολλά άλλα τραγούδια τραγουδιόταν αυτό το βράδυ κι ο χορός από τον φανό διακόπτεται μέχρι αργά τα μεσάνυχτα.

Όλοι τότε και ιδιαίτερα οι μεγάλοι στην ηλικία ένιωθαν και ζούσαν την Αποκριά σαν ένα σημαντικό γεγονός με θρησκευτικό και κοινωνικό περιεχόμενο, γιατί κατανοούσαν τη σημασία της Σαρακοστής, σαν περίοδο νηστείας και ψυχικής προετοιμασίας για το Πάσχα.

Τα γεγονότα αυτά αποτελούσαν δώματα γι' αυτούς τους ανθρώπους, αφού οι περισσότεροι και κυρίως οι γυναίκες τηρούσαν πιστά τη νη-

στεία σ' όλη τη διάρκεια της Σαρακοστής.

Το άναμμα της φωτιάς, η μεταμφιεση, που διατηρούνται μέχρι σήμερα, καθώς κι ο χορός και το γλέντι γύρω στη φωτιά έχουν μάλλον εδαφολογική προέλευση και σχετίζονται με συνήθειες των αρχαίων χρόνων.

Πάντως στα αποκριάτικα λαϊκά έθιμα, που επικρατούσαν εκείνο τον καιρό, μπορεί να διακρίνει κανείς το πνεύμα της αγάπης και της συνεδελφώσεως, της καλοσύνης και του σεβασμού προς το συνάνθρωπο και τις θρησκευτικές και κοινωνικές παραδόσεις.

Χειμωνιάτικη μέρα στο «παλαιό» Ζαγοροχώρι

Το δειλινό φυσούσε δυνατός άνεμος! Το απογευματάκι ο αέρας καταλάγιασε κι ο καιρός μαλάκωσε. Ξαφνικά, από το γκρίζο ουρανό, άρχισαν να πέφτουν ψιλές - ψιλές νυφάδες! Σε λίγο πύκνωσαν, δυνάμωσαν και γρήγορα - γρήγορα άρχισαν να κουκουλώνουν τη γη, μ' έναν άσπρο - κάτωσπρο, χνουδάτο, απαλό πέπλο!

Το Ζαγοροχώρι, ριζωμένο στην πλαγιά του βουνού, στην άκρη του δάσους, στέκεται βουβό κι άλαλο! Πριν φέξει οι νυφάδες αραιώσαν και σε λίγο το χιόνι σταμάτησε.

Χαράματα! Το χωριό άρχισε ν' αναδεύεται. Από τους πέτρινους, ψηλόκορμους καπνοδόχους υψώθηκαν κλωθογυρισμένοι, καμαρωτοί, γκριζόμαυροι καπνοί προς το συννεφιασμένο, μουντό ουρανό!

Το τζάκι του γερο - Νίκου, γιομάτο κούτσουρα και κουφαλόκορμους λαμποκοπάει κι οι φλόγες —πύρινες κυματιστές γλώσσες— ανεβαίνουν και χάνονται στο κούφωμα του τοίχου!

Δίπλα στη φωτιά, στο παραγώνι, κάθεται ο γέροντας και με τη μασιά ουδαυλίζει τα πυρακτωμένα κούτσουρα, να κάνουν θράκα, για να ψησει το πρωινό του παστρομά.

Δίπλα του η τσιότρα με το κοκκινέλι τον περιμένει! Στ' αν-

ΓΙΩΡΓΗ ΚΑΡΑΤΖΑ

τίθετο παραγώνι, κάθεται η Νικόλαινα και γνέθει το μαλλί.

Να, κι ο χοντρόγατος ο τεμπέλης, πλησιάζει το τζάκι, ξεροτεντώνεται, κουλουριάζεται ανάμεσα στα δυο γερόντια, και το ρυθμικό ροχάλισμά του ακούγεται σ' όλο το χειμωνιάτικο οντά.

Η λεβεντόκορμη, κοκκινομάγουλη νύφη τους κατεβαίνει στο κατώ να ταΐσει τα ζωντανά, ενώ ο γιος τους ο λεβέντης, με το φτυάρι στο χέρι παραμερίζει δεξιόζερβα το χιόνι κι ανοίγει δρόμο προς το μαγειρείο.

Στη καλύβα του Νικόλα του γελαδάρη, ο βοριάς, παρασέρνοντας ψιλό - ψιλό σπειρωτό χιόνι, όρμησε ακάθεκτα τη νύχτα, από τη ρημαγμένη στέγη, δρασκέλησε μ' ευκολία το κατώφλι της πόρτας, χώθηκε από το σπασμένο τζάμι, κι αφού πασπάλισε όλη τη χαμοκέλα μάργωσε τα παιδιά του, τη χαρά του! Ο Νικόλας σηκώθηκε στούπωσε το παράθυρο με το σπασμένο τζάμι, με μια ξεθωριασμένη βελντζα και η γυναίκα του έριξε μια ολόκληρη αγκαλιά ξύλα στο τζάκι.

Έξω το χιόνι τα σκέπασε όλα: τις πλακοσκεπασμένες στέγες των σπιτιών, τα μαγειρεία, τις αχυρώνες, τα κοτέτσια, τους αγκαθωτούς φράχτες, τις ξυλοθιμωνιές, την κουκούλα του καμπαριού, ακόμα και τις κορυφές των πασσάλων στ' αλώνια! Οι δρόμοι εξαφανίστηκαν, τα ρεματάκια ισοπεδώθηκαν.

Η καμπάνα του χωριού σήμερα δεν ακούστηκε να καλεί τους μαθητές στο σχολείο.

Όλη η πλάση κοιμάται ήσυχα κάτω από το κάτωσπρο θερμό πέπλο του χειμώνα!

Μονάχα ο γερο - πλάτανος όρθιος και στητός, στη μέση του χωριού, αντιπαλεύει με πείσμα το μανιασμένο βορά και του ψιθυρίζει:

Βοριά! Άκουσε και σιέψου:

Όσο κι αν μανιάζεις κι όσο κι αν μουγκρίζεις

Το γέρο - Πλάτανο, μάθετο! Δεν τον γκρεμίζει!

Φύγε! του κάκου τριγυρίζεις!

Οι ρίζες μου είναι βαθιά - βαθιά μπηγμένες

στη γη την πατρική

Κι οι κλώνοι μου περήφανα

αντιπαλεύουν τη δική σου ορμή.

Έφεξε! Τα πουλιά και τα ζώα αναταράχθηκαν.

Να, κάτω από τις αστρίχες, που το χώμα είναι στεγνό, στέκει στ' ένα πόδι ο κόκορας, ζαρωμένος και με την ουρά κατε-

βασμένη. Γύρω του ένα σωρό μαζεύτηκαν οι κότες, κουβαριασμένες, σκεφτικές, κινούν και μισοκλείνουν τα μικρά τους μάτια.

Ο κόσουφας βγήκε τρομαγμένος από τους βάτους, χοροπήδησε δεξιόζερβα, μήπως βρει κάτι να τσιμπήσει, τίνανε τα φτερά του, σκάλισε, για λίγο, το χιόνι με την κόκκινη μυτίτσα του κι έτρεξε να χωθεί στη φωλίτσα του με το τσιτσιρίσιμά του:

Κάνει κρύο κάνει τσίφι
για το δόλιο το κοτσύφι!

Ο τρυποφράχτης βγήκε, καμαρωτός - καμαρωτός, από το αγκαθόβατο, κάθισε πάνω σε μια χιονισμένη βεργούλα, τέντωσε με χάρη τη δεξιά φτερουγίτσα του και τρεχάτος χώθηκε στο φράχτη αναφωνώντας:

Φράχτη μου σπιτάκι μου
πλουσιοκαλυδάκι μου!
Δέξον εμένα το φτωχό
στο δικό σου αρχοντικό!

Να και ο μικρός σπουργίτης πέταξε κι αυτός από την τρύπα του σπιτιού, κάθισε στο περβάζι του παραθυριού, χτύπησε με τη μυτίτσα του δυο - τρεις φορές το τζάμι, σαν νά 'λεγε:

«Άνθρωποι! Δώστε κάτι στο φτωχό σπουργίτη» και τρεχάτος ξαναπέταξε στη φωλιά του, αφήνοντας ξεπίσω του ένα παρατεταμένο και λυπημένο τσίου... τσίου...

Από κάπου ξετρύπωσε ο σκύλος, ο Μούργκος, στάθηκε στη μέση της αυλής, ανοιγόκλεισε τα μάτια του, τεντώθηκε κι αργά - αργά, νωχελικά τράβηξε για το χαγιάτι.

Από τη χαμηλή πόρτα του στύλου, με μια χεριά άχυρο στο στόμα, πρόβαλε περήφανα το κεφάλι με τα δυο αιχμηρά του κέρατα το βόδι ο Κοκκίνης! Από τα δυο υγρά ασπρόμαυρα ρουθόνια του φυσάει δυνατά και στέλνει στον αέρα τούφες - τούφες την ανάσα του! Κοιτάζει με αδιαφορία τη χιονισμένη αυλή, αναμασάει το άχυρο και μετανοιωμένος τραβιέται πίσω και γυρίζει στο παχνί του.

Να, κι η Μπάλλα η κατσίκα, μόλις η κυρά της άνοιξε την πόρτα από το σταύλο, πετάχτηκε, στα σβέλτα, στην αυλή και ρίχτηκε στις τριανταφυλλιές, έτοιμη να τις κατασπαράξει! Μα σαν την κυνήγησε και την παραμάζεψε με τη βίτσα η Μαριώ, τρεχάτη ξαναμπαίνει στο αχούρι.

Η μέρα προχωράει και το χωριό ζωντανεύει.

Για κοιτάξτε! Στους δρόμους οι άνδρες ανεβοκατεβάζουν τα φτυάρια, ρίχνοντας δεξιά κι αριστερά το στοιβαγμένο χιόνι. Οι δρόμοι που οδηγούν προς τις βρύσες του χωριού, τις αχυρώνες και το μαγαζί, ύστερα από κόπο και μόχθο, άνοιξαν! Σε λίγο ξεχύθηκαν στους δρόμους οι γυναίκες. Νάτες! Άλλες με τα γκιούμια, άλλες με τις βουτσέλες φορτωμένες τραβούν για τις βρύσες, άλλες κατηφορίζουν κι άλλες ανηφορίζουν ζαλκωμένες με κουπασιώκλαρο και χόρτο, για να ταΐσουν τις γίδες, που βελάζουν νηστικές στους σταύλους.

Να, κι η Θανάσαινα, ανεβασμένη στη στέγη του σπιτιού της, πετάει με το φτυάρι χιόνι. Τι να κάνει η άμοιρη! Φοβάται μη σωριαστεί η στέγη και ποιος την ξανακάνει! Ο Θανάσης έφυγε για την Αμερική να καζαντήσσει και ξεχάστηκε να γυρίσει!

Πέρα, στις χιονισμένες πλαγιές, ακούγονται γαυγίσματα σκύλου και κάπου - κάπου έρχεται ο υπόκοφος αντίλαλος κάποιου τουφεκιάς!

Ο γερο - Μητρος —παλιός κυνηγός— πετάχτηκε από τη φωτιά, κολλάει το ρυτιδωμένο πρόσωπό του στο τζάμι, μάκρυνε τ' αφτιά του, βάζοντας μισόκλειστες τις παλάμες κοντά τους, κι αφτιάζεται με προσοχή! Γαβ... γουβ... γαβ... γουβ... η λαγωνικά! Ο γερο - Μητρος αναστενάζει και με το κεφάλι ακουμπισμένο στο στήθος, γυρίζει στη φωτιά μονολογώντας:

Αχ! νιάτα, νιάτα, όμορφα!

και κακά στραβογεράματα!

Έφτασε το μεσημέρι!

Οι στέγες των μαγειρειών καπνίζουν. Η Λενιώ, η νεοπαντρεμένη ετοιμάζει τη φασουλάδα. Η Μαργιόλα, η χήρα του Αναστάση, που έχασε στη βλαχιά, το κανακάρι της, το μονάκριβο παιδί της, το Γιώργο της, φτιάνει την αλευρόπιτα κι όλο κλαίει, κι όλο καταριέται τη μοίρα της τη μαύρη, την ξενιτιά, που ξελόγισσε το παιδί της και για να λαφρύνει τον πόνο της φιλοτραγουδάει:

Ανάθεμά σε ξενιτιά
κι εσύ και τα καλά σου!
Πιότερα τα φαγάκια σου,
παρά το διάφορό σου!
Θέλω να τα καταραστώ
τα τρία βελαέτια,
την Πόλη, το Ξερόμερο
πύρα ναν τάχει κάψει!
Της Βουλγαριάς τα πρόβατα,
πανούκλα να τα μάσει!
και της Βλαχιάς οι όμορφες
καμιά να μην απομείνει,
που ξεγελάνε τα παιδιά
κι αρνούνται τις μανάδες!

Μετά το μεσημέρι τα παιδιά ξεχύθηκαν στους δρόμους του χωριού. Νάτα! παίζουν χιονοπόλεμο. Στην πλατεία του χωριού έστησαν κι έναν τεράστιο χιονάνθρωπο! Του φόρεσαν ένα φέσι με μια μαύρη φούντα στο κεφάλι τ'ό βάλαν και μία τσιμπούκα στα στόμα και γύρω του τρέχουν, πηδούν, κυλιόνται χαρούμενα κι ευτυχισμένα!

Τ' απομεινέρο, απ' τις αυλές των σπιτιών και τα χαγιάτια, χαρούμενο και δυνατό, ξεχύθηκε σ' όλο το χωριό, το τασκ... τούσκ... των τσεκουριών! Οι άντρες ετοιμάζουν τα καυσόξυλα, για το βράδυ σκίζουν δαδί για προσάναμμα.

Το απόγευμα οι δρόμοι ζωντάνεψαν για καλά! Γιόμισαν από ανθρώπους και ζωντανά.

Ο Γιάννης ο αγωγιάτης σέρνει από το καπίστρι τη «Μούργκα» του και πάει να την ποτίσει. Ο Μάνθος ο ταχυδρόμος τραβάει από το χαλινάρι τον «Ψαρή» και τραβάει στη βρύση να τον ξεψάσει.

Ο γελαδάρης, με το ταγάρι στον ώμο, τρέχει από σπίτι σε σπίτι, για να συμμασει τη ρόγα του. Ο Γιώργος ο ξυλοκόπος μ' ένα λαδερό στο χέρι τραβάει βιαστικά για το μαγαζί, για ν' αγοράσει μια σταλιά λάδι.

Ο δάσκαλος τραβάει για το σπίτι του παπά, για να σταυρώσει καμιά κουβέντα.

Έφτασε το δειλινό! Οι άντρες τραβούν για τα καφεγομάγαζα. Νάτοι! κάθισαν στους ξύλινους μπάγκους των μαγαζιών κι άρχισαν να σχολιάζουν τα πολιτικά γεγονότα, τα κοινοτικά προβλήματα (Το χειμώνα οι αϊθουσες των μαγαζιών μετατρέπονται σε βουλή του χωριού. Το καλοκαίρι η βουλή μεταφέρεται στο Μεσοχώρι, μόλα τα συνακόλουθα).

Υστερα, για να ζεσταθούν, που λέει ο λόγος, πρέπει να βάλουν στα σωθικά τους κάποιο θερμαντικό!

Ένας φωνάζει: «Ε, μάστορα, φέρε τρία τσίπουρα εδώ».

Δεύτερος: «Ένα Πόντζι δυνατό!» Τρίτος: «Έναν γλυκύ βραστό και στη μέση κρύο». Γέλια, φωνές, κακό!

Και σαν άρχισε το χαρτοπαίγνι! Ποιος τους κρατάει! «Δέκα καλό και ξερή, φωνάζει κάποιος κι απ' τη χαρά του χτυπάει τη γροθιά του στο τραπέζι και η τράπουλα ολόκληρη χοροπηδάει»!

«Δύο καλό και τρία πόσο κάνουν, κυρ - Γιάννη!» ρωτάει τον αντίπαλό του. Πάρτο τυχεράκια και μην ουρλιάζεις! Απαντάει ο αντίπαλος».

Και η δουλειά πάει κορδόνι...!

Παρόντες είναι οι κυνηγοί του χωριού! Μα τέτοια παρέα αγκαλιάζει την πυρακτωμένη, κατακόκκινη θερμάστρα και οι

ιστορίες και τα κατορθώματα της ημέρας παίρνουν και δίνουν! — Ε, Γιάννη; Εκεί κάτω, στο Προσήλι, άκουσα τη λαγωνικά σου να κυνηγάει υστερότερα, μια τουφεκιά, μα η σκύλα σου συνέχισε το βιολί της! Λέει ο Θόδωρος.

— Χμ...! ψιθύρισε ο Γιάννης, κι η γλώσσα του κόμπιασε.

— Τι χμ... είναι τούτο; Μίλα λέει ο Τάσιος.

— Να, μωρέ Τάσιο! Να κει που πατούσα τη σκανδάλη, ο άτιμος, κρύφτηκε πίσω από μία κοτρόνα!

Ένα τρανταχτό γέλιο ξεσήκωσε το μαγαζί!

— Ναι, ναι! απάντησε κάποιος άλλος: «Πλην τα βόλια πήγαν πέρα!». Δευτέρωσε το γέλιο.

— Δεν είναι μονάχα αυτό! πρόσθεσε ένας τρίτος. Να ξέρατε και τι του είπε ο λαγός!

— Τι, ωρέ, του είπε; ρώτησαν μερικοί, με απορία!

Α, τι του είπε! Εκεί που έτρεχε, ο καφερός, σταμάτησε, γύρισε, τον κοιτάει περιφρονητικά, ύστερα σήκωσε το μπροστινό του ποδαράκι και του είπε βροντόφωνα:

«Να, φάε απ' εδώ».

Τα γέλια ήταν τόσο τρανταχτά, τόσο δυνατά, που ξεσήκωσαν όλο το μαγαζί και τους θαμώνες!

Νύχτωσε για καλά! Τα μαγαζιά άρχισαν να κλείνουν Ένας - ένας τραβάει για το σπίτι του, για τη φάμιλία.

Τους περιμένει ο δειπνός! Ο παππούς, ο Μιχάλης, αγόρασε από το μαγαζί λίγη σταφίδα για να δώσει στα δυο του εγγόνια, που τον περιμένουν με λαχτάρα.

Νάτα! Μόλις άκουσαν έξω από την πόρτα να τινάζει ο παππούς τους το χιόνι από τα παπούτσια και να χτυπάει τη μαγκούρα του, όρμησαν, προς την πόρτα, την άνοιξαν στα γλήγορα και σκαρφάλωσαν επάνου του, με το ποίημα που είχαν μάθει στο σχολείο...

Ο παππούς με την μαγκούρα
και τα άσπρα τα μαλλιά,
μπαινει πάντοτε στο σπίτι
φορτωμένος με γλυκά.
Τι δεν δίνει, τι δεν δίνει,
τον παππού η καλοσύνη!

Ο παππούς τ' αγκάλιασε, τα φίλησε, κι αφού χάιδεψε τα μαλλιά του, έδωσε στα εγγονάκια του, μια χουφτίτσα σταφίδα. Αυτά έτρεξαν στο χειμωνιάτικο οντά, για να δώσουν και στη γιαγιά τους, που τόσο πολύ την αγαπούν.

Στο τρίπτο σπίτι του Θεοφάνη η νύφη του, ετοιμάζει το δείπνο. Κοντά στο τζάκι τοποθετεί το φεγγίτη με τ' αναμμένο δαδί και ο οντάς λαμποκοπάει! Δίπλα στο τζάκι βάζει το σοφρά και πάνω του τ' ομορφοκεντημένο γιαννιώτικο ανί. Στη μέση του ανιού εναποθέτει το ταψί με την τυρόπιττα την κόβει σε ισόμερα τετράγωνα κομμάτια. Δεν παραλείπει να βάλει κοντά στον πεθερό της το λαΐνι με το κρασί, το λάχανο τουρσί κι ένα τζαμπόχελο, που το είχε φέρι ο αγωγιάτης, ο Γιώργος τις προάλλες από τα Γιάννινα.

Αραδιάζονται τώρα γύρω - τριγύρω από το σοφρά σύμφωνα με την καθιερωμένη σειρά: Πρώτα τα γερόντια, ύστερα η νύφη και στο τέλος τα παιδιά. Τρώνε με βουήσια όρεξη και το ταψί αδειάζει: αδειάζει και το λαΐνι. Μετά το φαΐ και την ζεστασιά σειρά έχει ο ύπνος. Νάτοι! Πρώτα έφτασε στα αστραφερά ματάκια των παιδιών και σε λίγο στα κουρασμένα των παππούδων. Η νύφη ετοιμάζει, τώρα, τις φλοκιαστές βελντζές για να κοιμηθούν. Πρώτοι ξαπλώνουν οι γερόντιοι, ούτ' εκεί στο παραγώνι κοντά στο τζάκι. Η νύφη παίρνει τα μισοκοιμισμένα παιδιά κι ανεβαίνει στο τρίτο πάτωμα κι αποκοιμούνται.

Η νύχτα προχωράει! Απ' τον ουράνιο θόλο και το συννεφιασμένο ουρανό αρχίζουν και πάλι κοπαδιστές να κατεβαίνουν οι νυφάδες. Το Ζαγοροχώρι, σκαρφωμένο στην πλαγιά του βουνού, στην άκρη του δάσους κοιμάται τον βαθύ, ξενιαστό χειμωνιάτικο ύπνο! Ευτυχισμένο «Παλαιό» Ζαγοροχώρι!

ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ (1292-1930)

(Συνέχεια από το φύλλο του Ιανουαρίου)

Η Επιφανής Σχολή το 1742 είχε ανασταθεί στην συνοικία της Αγίας Μαρίνης. Η σχολή αυτή ονομάζονταν Μαρούτσειο ή Μαρούτσειο.

Ιδρύθηκε από τους μεγαλέμπορους αδελφούς Σίμο και Λάμπρο Μαρούτση που ασκούσαν το επάγγελμά τους στη Βενετία.

Ο Λάμπρος Μαρούτσης το 1734 είχε αφιερώσει 5.000 δουκάτα στη σχολή του Γκιούμα. Η Μαρούτσειο Σχολή ανοίγει νέους ορίζοντες πνευματικούς στην Ήπειρο. Διευθυντής της διορίζεται ο περίφημος Ευγένιος Βούλγαρης (1742 - 1746 και 1750 - 1753). Ο Ε. Βούλγαρης το 1753 πήγε στο Άγιο Όρος και ανέλαβε την διεύθυνση της Αθωνιάδος Σχολής.

Στην Μαρούτσειο ο Βούλγαρης έθεσε τις βάσεις του φιλοσοφικού του συστήματος και εισήγαγε στην διδασκαλία του τις καινοτομίες εκείνες, οι οποίες τον κατέταξαν μεταξύ των δασκάλων του γένους. Στη διεύθυνση της Μαρούτσειο Σχολής τον διαδέχθηκε το 1746 - 1750 ο Αναστάσιος Μοσουινιώτης και το 1753 ο Μετσοβίτης ιερομόναχος Τρύφων, φίλος του Βούλγαρη με σπουδές στην Ιταλία. Μετά τον Τρύφωνα η Μαρούτσειο Σχολή αρχίζει να φθίνει λόγω της χρεωκοπίας της Βενετικής Τραπεζής όπου οι αδελφοί Μαρούτση είχαν καταθέσει τα χρήματά για την λειτουργία της.

Το 1797 με χρηρήγιο από τη Ρωσία του Ηπειρώτου μεγαλεμπόρου Ζώη Καπλάνη δημιουργήθηκε η Καπλάνειο Σχολή.

Πρώτος σχολάρχης της ο Αθανάσιος Ψαλίδας. Με την προτροπή του Α. Ψαλίδα ο Ζ. Καπλάνης διέθεσε για την σχολή μεγάλο χρηματικό ποσό και την εμπλούτισε με βιβλιοθήκη. Το 1806 η Καπλάνειο Σχολή αναγνωρίστηκε από τον Πατριάρχη Καλλίνικο Ε' γι' αυτό και Πατριαρχική Σχολή ονομάστηκε.

Το 1821 λόγω της πολιορκίας του Αλή Πασά και της εισβολής των σουλτανικών στρατευμάτων στην Ήπειρο και Ιωάννινα, η παιδεία υπέστη βαρύ πλήγμα. Η Καπλάνειο, η Μαρούτσειο και η Μπαλαναία διαλύθηκαν.

Το 1828 οι αδελφοί Ζωσιμάδες ίδρυσαν την Ζωσιμαία

στορία για τον Γεώργιο Σου-

δομή ότι «τοίς ιδίοις μαθηταίς την υπό την εξουσίαν των Τούρκων ούσαν Ευρώπη καταβαρβαρωθείσαν πως εξεπαίδευσσε διασπασθείσαι κατά πάσαν πόλιν και χώραν ταύτης».

Ο Σπυρίδων Λάμπρος καταμέτρησε γύρω στους 160 συγγραφείς Ηπειρώτες στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Ο Ηπειρωτογράφος Παναγιώτης Αραβαντινός στο βιβλίο του «Συλλογή Βιογραφιών κατά τους τελευταίους αιώνες», τους απαριθμεί γύρω στους τριακόσιους. Μεταξύ αυτών σημαντική θέση κατέχουν ο Λάμπρος Φωτιάδης από τα Ιωάννινα (1750 - 1805). Ο Ζαγορίσιος Νεόφυτος Δούκας, συγγραφέας και αμειλικτός αρχαϊστής. Ο ριζοσπαστικός ποιητής Βηλαράς από τα Ιωάννινα, συγγραφέας της Γραμματικής της «Ρομέικης γλώσσας». Ο Γεώργιος Γεννάδιος από τα Δοιανά (χωριό του Ζαγορίου τότε).

«Οι Ζωσιμάδα διήνυσαν τον πρόσκαιρον βίον, ον είχαν όλον καθιερωμένον εις αγαθοεργίας υπέρ της φίλης πατρίδος θαυμαστοί φιλογενεάς φανέντες, και παράδειγμα σπανιστάτων μεταξύ των Χριστιανών της Οικουμένης εθνών».

Πρώτος διευθυντής της Ζωσιμαίας Σχολής υπήρξε ο συγχωριανός των Ζωσιμάδων Γεώργιος Αίσωπος ή Κρανάς, από το Γραμμένο. Διήνυσαν τη Σχολή μέχρι το 1835 οπότε αυτοκτόνησε πέφτοντας σε πηγάδι. Αυτὸν διαδέχθηκε ο Αναστάσιος Σακελλάριος από το Βραδέτο Ζαγορίου. Με τον Α. Σακελλάριο η Σχολή απέκτησε μεγάλη φήμη. Μετά τον Σακελλάριο διηύθυναν αυτή άνδρες επιφανείς όπως Σπυρ. Μανάρης. Παναγιώτης Αραβαντινός, Μιλτιάδης Πανταζής, Γεώργιος Σωτηριάδης και Γεώργιος Καλούδης επί γυμνασιαρχίας του η Ήπειρος ελευθερώθηκε και η Ζωσιμαία Σχολή κατατάχθηκε στα πρώτα Γυμνάσια του κράτους μαζί με εκείνα του Λεωνιδίου, των Λαγκαδιών και της Πόμπιας.

Ο Νεόφυτος Δούκας γράφει για την Ζωσιμαία και τις άλλες σχολές των Ιωαννίνων, τα εξής:

«Όσοι εχρημάτισαν Έλληνες συγγραφείς κατά τον 18ο αιώνα υπήρξαν ή Ιωαννίται ή μαθηταί των Σχολών των Ιωαννίνων. Εκ των σχολείων των Ιωαννίνων, εξερρήσαν ρύακες ικανοί να ποτίσωσι την διψώσαν Ελλάδα και μάλιστα εν τω μεγίστω εκείνω αυχμώ: Οι μαθηταί αυτής ως από μέσον του ποταμού οχετοί εχόντο ανά πάσας τας πόλεις και καταρδεύοντες αυτές με των λόγων τα πότιμα νόματα ανέστησαν σπέρματα πολλαπλάσια».

Ο Μελέτιος ο Γεωγράφος, γράφει στην Εκκλησιαστική Ι-

στορία για τον Γεώργιο Σου-

δομή ότι «τοίς ιδίοις μαθηταίς την υπό την εξουσίαν των Τούρκων ούσαν Ευρώπη καταβαρβαρωθείσαν πως εξεπαίδευσσε διασπασθείσαι κατά πάσαν πόλιν και χώραν ταύτης».

Ο Σπυρίδων Λάμπρος καταμέτρησε γύρω στους 160 συγγραφείς Ηπειρώτες στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Ο Ηπειρωτογράφος Παναγιώτης Αραβαντινός στο βιβλίο του «Συλλογή Βιογραφιών κατά τους τελευταίους αιώνες», τους απαριθμεί γύρω στους τριακόσιους. Μεταξύ αυτών σημαντική θέση κατέχουν ο Λάμπρος Φωτιάδης από τα Ιωάννινα (1750 - 1805). Ο Ζαγορίσιος Νεόφυτος Δούκας, συγγραφέας και αμειλικτός αρχαϊστής. Ο ριζοσπαστικός ποιητής Βηλαράς από τα Ιωάννινα, συγγραφέας της Γραμματικής της «Ρομέικης γλώσσας». Ο Γεώργιος Γεννάδιος από τα Δοιανά (χωριό του Ζαγορίου τότε).

Στους παραπάνω δύναται επάξια να προστεθούν ο Παναγιώτης Αραβαντινός (1811 - 1870) ηπειρωτογράφος και εκδότης δημοτικών τραγουδιών. Ο γιατρός Ιωάννης Λαμπριδής (1845 - 1895), αφιέρωσε όλη του τη ζωή στην μελέτη της Ήπειρου αφήνοντας τα Ηπειρωτικά μελετήματα. Επίσης οι Γεώργιος και Δημήτριος Χασιώτης και ο Σεμιτέλος.

Τέλος στους παραπάνω θα πρέπει να συμπεριλάβουμε τους Ηπειρώτες ιεράρχες που τίμησαν τον Πατριαρχικό θρόνο, τον Ιωάσαφ από την Κράψη (1555 - 1565), ο Παρθένιος ο Β' (1623 - 1639), ο Σεραφείμ ο Β' (1757 - 1761) και ο Άνθιμος Τσάτσος (1900 - 1907). Επίσης να συμπεριλάβουμε τους Γλυκείς, Θεοδόσιους και Σάρο που είχαν τυπογραφεία στη Βενετία και τον Α. Σακελλάριο που είχε το τυπογραφείο «Δωδώνη» στα Ιωάννινα, για την μεγάλη τους προσφορά στην διάδοση της ελληνικής παιδείας.

Εκτός από τα Ιωάννινα και άλλες πόλεις και χωριά είχαν σχολεία. Το Ζαγόρι που απολάμβανε αυτονομία είχε σχολεία από τον ΙΗ' αιώνα. Όλα του τα χωριά είχαν σχολεία που διατηρούνταν με δωρεές και κληροδοτήματα των κατοίκων ή των ξενιτεμένων χωριανών. Στο Μονοδένδρι οι Αδελφοί Ριζάρηδες, ίδρυσαν το 1841 Παρθενωγωγείο και οι αδελφοί Πασχάλη το 1872 την Πασχάλειο Σχολή στο Καπέ-

σοβο για γυμνάσιο του Ζαγορίου.

Ο Τσιγαράς αναφέρει ότι επιφανείς Ζαγορίσιοι που ζούσαν στην Κωνσταντινούπολη και είχαν πρόσβαση στο Σουλτάνο λόγω εμπορικών συναλλαγών με το Τουρκικό Κράτος σκόπευαν να ιδρύσουν Πανεπιστήμιο στη μονή του Ρογκοβού.

Αξιόλογα σχολεία διατηρούσαν τα βλαχόφωνα χωριά της Πίνδου, οι Καλαρρύτες, το Συρράκο και το Μίτσοβο.

Εκτός από αυτά η Κόνιτσα, η Άρτα, η Πρέβεζα, η Πάργα, η Παρμενιά, το Αργυροκάστρο, το Δελβίνο, η Δρόβιανη, το Δελβινάκι και άλλα συντηρούσαν αξιόλογα σχολεία στα οποία δίδαξαν δόσκαλοι ικανότατοι.

Σπουδαίο ρόλο έπαιξαν και οι μονές που διατηρούσαν σχολεία κατά το σύστημα των παλιών μονών των Φιλανθρωπικών και Στρατηγούπολου, ενώ ταυτόχρονα χορηγούσαν αξιόλογα ποσά για την πληρωμή των δασκάλων στα γύρω χωριά. Οι μονές αυτές ήταν της Καμίτσανης και Γερομερίου στις Φιλάτες, του Προφήτη Ηλία στη Ζίτσα, της Βελιάς, της Μολυβδοσκεπάστου στην Δεσαλίτσα και μερικές άλλες.

Από το 1850 και ύστερα, το ενεργήτα τοις εκατό των χωριών της Ήπειρου έχουν σχολείο. Τα Ιωάννινα πρωτοστατούν και πάλι με αρκετό αριθμό σχολείων όπως η Ζωσιμαία, η Μαρούτσειο, η Βαλάνειο, η Καπλάνειο, η Παυλιδέιο, η Ελισαβέτιο Παρθενωγωγείο, το ορφανοτροφείο Γεωργίου Σταύρου το οποίο διηύθυνε Εφορία με επικεφαλής τον Μητροπολίτη.

Το 1872 ιδρύεται η Αρκαούμειο Ιερατική Σχολή στη μονή της Ελεούσης στο Νησί. Το 1905 ιδρύεται νέο καλλιμάρμαρο κτίριο της Ζωσιμαίας Σχολής. Το 1908 ο τότε Μητροπολίτης Κονίτης και Βελιάς Σπυρίδων Βλάχος, ίδρύει στη μονή της Βελλάς αγροτικό Ιεροδιδασκαλείο. Ο Ζωγράφος ίδρύει Σχολείο στο Κεστόρακον Αργυροκάστρο.

Πολλοί Ηπειρώτες που πλούτισαν στα ξένα άφησαν περιουσίες τους για την ανέγερση ή συντήρηση σχολείων στην ιδιαίτερη πατρίδα τους. Είναι γνωστό ότι τα 9/10 των κληροδοτημάτων ανήκουν σε

●) Συνέχεια στη σελίδα 45

Στον Αν - Μηνά 26-1-89

Στη Ζεστασιά της γκαρδικής φιλοξενίας των πρωτονοικοκυραίων φίλων μας Παύλου και Γιαννούλας Στεργίου, λημερίασμε με τον ανηψιό μου.

Γενάρια το κρύο, 3 βαθμούς υπό το μηδέν. Λιακάδα όμως! Τζάκι Ζη-τόει και το θρίσκει η νοσταλγία μας. Ζαγορίσιο, φιλικό, αδελφικό! Τραχανά και κουρκούτι αποζητούμε. Πίτα - πόντζι και πυρομάδα. Αδιάφορο αν ο ενθουσιασμός της φιλοξενίας και το

έλειψαν και οι «αβτζήδες»! Και πιστό! Κρασί κοκκινέλι μπρούσκο από σταφύλια κληματαριάς.

ΟΛ' αυτά τρώγοντας και πίνοντας και κουβεντιάζοντας τα της ζωής και τα γραφόμενα στην εφημερίδα μας «Το ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ».

Αυτά για να τα διαβάζουν οι Ζαγορίσιοι —των Γιαννίνων προ πάντως— που στοιάζονται στους καφενέδες με τους καπνούς και την πνιγρή ατμόσφαιρα και δεν πετούνται

ΑΓ. ΜΗΝΑΣ: Ένα βράδυ ο Κώστας Κράλιος στο τζάκι του Παύλου Στεργίου

Ζαγορίσιο θολωτό κελλάρι φύλαγε κι έμνησε στο κάρβουνο και «μιατρίζι»-λες, κοντά στα τόσα και τόσα. Όλα του κελλαρίου τ' αφέντη! Γιατί «ο καλός ο νοικοκύρης το χειμώνα κάνει ζεύκι»! Κι έχει προμήθειες, αλλά και παρασκευάσματα των χειρών των Ζαγορίσιων νοικοκυραίων! Το ακιριτό, τον κακουρμά, τον τραχανά και τα πέτρα, «τις χυλοπίτες», τη λαχανομιά! Την αλευρόπιτα κατόπι, την τυρόπιτα και λαχανοπιτα, τη «Μπαταριά» και την Εσκαπέσση την κρεατόπιτα.

Ήταν οι εκκλησίες της Ζαγορίας κουζίνες μαζί με το μπρίμι γίναντες στο γάστρο! Όλα αυτά κι ως έλειπε η «Πέτροφα», γιατί —καμής μας—

να ζήσουν στ' αρχοντικά τους τ' αναπαλαιωμένα και τους χειμωιάτικους γεμάτους νοσταλγία και υγεία καιρούς. Λίγοι ζουν και χαιρώνται. Μπράβο τους!

Χαρήκαμε και τσίσαμε τα κασιόκια πούμοιαζαν μικρά ζαρκαδάκια, αγριοκάπια του τόπου μας. Χαρήκαμε, κουβεντιάσαμε με τα γραμματικά της Κονιόττας. Ευχθήκαμε με τους φίλους μας για τα νεοαρραβωνισμένα παιδιά τους τους ευχαριστήσαμε ενώ η κυρά Γιαννούλα μας έλεγε: Εί! «Κλαίνε τ' αχούρια γι' άλλα και τ' άλλα γι' αφέντες».

Στα καλά και να Εσπάρτε!

Κώστας Κράλιος

25 ΓΕΝΑΡΗ Τ' ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Στην αηδοφυλιά του πούναι μέσα στο δάσος και στα ψηλώματα του Ζηλευτού συνοικισμού των Γιαννίνων, γιόρτασε την ονομαστική του γιορτή ο πολυημερίσιμος μουσικός και καλλιτέχνης Γρηγόρης Α. Καμάλης.

Τον επισκεπήκαμε τον Τεσβερβιώτη, παρέα με τον Μάνθο Οικονομίδη, τον Κώστα Ζινδριλή με τη διακεκριμένη στους Ζαγορίσιους χορούς σύζυγό του και το γλεντζέ Άλκη Ντιμαλέτη.

Μας καλοδέχτηκαν φιλοφρονέστατα ο ίδιος, η γυναίκα του Ναυσικά, η αδελφή του Μαρινάκη κι ο σύγγαμρός του. Τ' αρχοντικό του γεμάτο επισκέπτες. Συγγενείς, φίλοι, συνάδελφοι, μαθητές και θαυμαστές του

Γρηγόρη. Εκπαιδευτικοί, έμποροι, καλλιτέχνες, στο επιπλωμένο, σε Ζαγορίσιο, αλλά και σε σύγχρονο ρυθμό σπιτι. Φιγουράτες, παλιοκαίριες στολές στους τοίχους. Χαρούμενο και μαγευτικό το περιβάλλον.

Τα τραπέζια σε γλυκά και πλούσιους, εκλεκτούς μεζέδες, χωρίς να λείπει η Ζαγορίσια πίτα —κρασί δικό του— Τεσβερβιώτικο —κοκκινέλι εμφιαλωμένο σε 10άδες τα μπουκάλια. Τρώγαμε και πίναμε, χωρίς περιωρία κουβέντας, γιατί τ' αηδοφυλιάματα του κλαρίνου του Γρηγόρη με το αίσθημα του και τους κομμούς του σε σκοπούς της ψάσας, της Εσπάρτας, μας είχαν μεταφέρει σ' άλλους κόσμους παλαιούς και ωραίους, χωρίς τα καμώματα της σύγχρονης ζωής.

Πανελλήνια κι ευρωπαϊκή φυσιογνωμία, ο ταλαντούχος μας Γρηγό-

ΓΙΑ ΝΑ ΖΗΣΕΙ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Ναι. Για να μη χαθεί το Ζαγόρι. Το Ζαγόρι με τις ομορφίες του και τον πολιτισμό του. Το ανατολικό και κεντρικό με το πολύ πράσινο και τα πολλά νερά του, το δυτικό με την άγρια ομορφιά και τον Εσκαυμένο Βίκο.

Ας μη γελιόμαστε. Αν δεν κινηθούμε όλοι, πρώτα οι επιστήμονες και έχουμε αρκετούς, και ύστερα όλοι οι Ζαγορίσιοι όπου και εάν βρίσκονται, το Ζαγόρι θα πεθάνει. Θα πεθάνει, γιατί σε όλα τα χωριά μένουν οι γέροι που δεν θα ζήσουν εκατό χρόνια. Αυτοί, κοπίασαν πολύ στα άσχημα χρόνια που πέρασαν και στα περισσότερα χωριά του ανατολικού και κεντρικού, χτίσανε πάνω στα αποκαΐδια από τα σπίτια τους, σπύτια, χωρίς καμιά βοήθεια από την πολιτεία και την αποζημίωση που έδωσε η Γερμανία.

Οι νέοι αναγκάζονται να φύγουν για δουλειά και να μάθουν γράμματα γιατί τα περισσότερα σχολεία είναι κλειστά από έλλειψη μαθητών.

Τι πρέπει να γίνει; Πρώτα να αξιοποιηθεί το Ζαγόρι τουριστικά, γιατί, όλα τα χωριά του προσφέρουν για θερινό και χειμερινό τουρισμό.

Να γίνει συγκέντρωση των μαθητών σε ορισμένα χωριά και μεταφορά αυτών δωρεάν. Να γίνεται η επεξεργασία της Ευλείας των δασών μας στον τόπο παραγωγής και όχι να μεταφέρεται σε μέρη που οι κάτοικοι των περιοχών αυτών δεν γνωρίζουν καν τι δέντρο είναι η οξυά ή ο πεύκος. Να ανανεώσουμε τα πανηγύρια μας και όπως τα βρήκαμε από τους προγόνους μας και όχι να προσπαθούμε να τα καταργήσουμε.

Να ενώσουμε όλα τα χωριά του ανατολικού, του κεντρικού και του δυτικού Ζαγορίου για τον ίδιο σκοπό.

Το σκοπό να ζήσει το Ζαγόρι, να μην πεθάνει.

ΚΩΝ. ΤΣΑΤΟΥΡΑΣ

Τρίστενο

Κώστας Κράλιος

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΚΑΛΟΥΤΑΣ

Στις 21/1 στα γραφεία της Ένωσης Ζαγορίσιων Αθηνών, έγινε συγκέντρωση των μελών και φίλων της αδελφότητας Καλουτάς.

Στη συγκέντρωση παρευρέθηκαν πολλά μέλη και φίλοι της αδελφότητας.

Αφού έγινε συζήτηση για διάφορα θέματα που απασχολούν την αδελφότητα και το φιλόξενο σπίτι της Καλουτάς, ο πρόεδρος Ελ. Δρόσος έκοψε την δασιλόπιτα ευχόμενος καλό, ειρηνικό και ευτυχισμένο χρόνο.

Η ατμόσφαιρα ήταν πολύ ευχάριστη και αναέωσε τον πόθο για συχνές συναντήσεις των μελών της αδελφότητας και άλλων φίλων και πατριωτών.

ΝΕΑ ΑΙΩ ΤΟ ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ

Την Παρασκευή 10 Φεβρουαρίου, γιορτάστηκε στο Μεσοβούνι η μνήμη του Ιερομάρτυρα Αγ. Χαράλαμπος.

Στο παρεκκλήσι του χωριού έγινε λειτουργία και ακολούθησε αγιασμός. Παρευρέθησαν αρκετοί προσκυνητές από το Μεσοβούνι και από τα γύρω χωριά.

Το βράδυ της γιορτής και της επόμενης ημέρας (Σάββατο) στο χώρο του κοινοτικού καφεπαντοπωλείου έγινε χορός και γλέντι, στο οποίο συμμετείχε αρκετός κόσμος.

Την Κυριακή, 12 Φεβρουαρίου ο πολιτιστικός σύλλογος Μεσοβουνίου οργάνωσε εκδήλωση —το κόψιμο της πίτας— στην αίθουσα του Δημοτικού σχολείου. Παρευρέθησαν στην εκδήλωση πολλοί Μεσοβουνιώτες.

Μετά από σύντομη ομιλία του Γραμματέα του Δ.Σ. του Συλλόγου κ. Αλέκου Φασιμάκη, ακολούθησε το κόψιμο της πίτας.

Το νόμισμα έτυχε στην κυρία Ασπινία Μουκιδίνη.

1917

Τρομερά ληστεία και απαγωγή ενέστη προχθές εις Ζαγόριον μεταξύ Κάτω Σουδενών και Δοδράς. Ληστική συμμορία εβ Αρβαντοβλάχων συνέλαβε τον Αναστάσιον Τζόδαν μεταβαίνοντα μετά των φίλων και συγγενών του εις Δοδράν ινα τελήσιν τους τους Βασ. Τζόδαν και Θωμά Σιούσον και απήγαγεν εις τα όρη τον ατυχή μέλλοντα γεμβρόν Αναστ. Τζόδαν, Δημήτριον Τετσόπουλον, Ανδρόμαχον Δ. Τζόδα και Βασίλειον Σιούσον. Προς εξαγοράν τούτων οι λησται έζήτησαν, ως εγγνώστη, 8.000 εικοσάφραγκα λύτρα.

Κώστας Κράλιος

B I B Λ Ι Α

Οδυσσέα Θ. Φραγκούλη:
ΤΟ ΣΚΑΜΝΕΛΙ

Συμβολή στην ιστορία του.
Ήθη - Έθιμα - Παραδόσεις.
Έκδοση Συνδέσμου Σκαμνελι-
τών Ζαγορίου Ιωαννίνων 1988

Ο παλαιών ημερών φίλος και εκλεκτός συνάδελφος Οδυσσεύς Θ. Φραγκούλης, πιστός στην παλιά Ζαγορίσια παράδοση δεν εφείσθηκε κόπων και προσπάθειών και στηριζόμενος στα σωζόμενα αρχεία των προγόνων αυτού Δημητρίου, πάππου του και ιατρού, και Θεοράνη, πατρός του και εξαιρετικού εκπαιδευτικού, καθώς και στις προφορικές πληροφορίες αυτών για να φέρει στο φως μια καθρεπτιζέ όλη του την αγάπη στα Σκαμνέλι του, την γενέθλιον αυτού γη του, την ιστορία του χωριού αυτού.

Η όλη του εργασία χωρίζεται κατά τρόπον επαγωγικόν και αριστοτεχνικόν εις δύο κεφάλαια, το ιστορικό και το λαογραφικό.

Στο πρώτο περιλαμβάνονται τα ιστορικά στοιχεία:

Μικρή συμβολή στην ιστορία του Σκαμνελιού — Τα παλιά χρόνια — Το Σκαμνέλι στα προσκήνια της Ιστορίας — Διαφορισμός — Φιλογενεσία — Αλή Πασάς των Ιωαννίνων — Καταδρομαί και ληστεία — Τα εσωτερικά του Σκαμνελιού μέχρι το 1909 — Μοναστήρια και Εκκλησίες στο Σκαμνέλι — Συμβολή των Σκαμνελιτών στην εθνική υπόθεση — Προσφορά στο Σκαμνέλι — Ευεργέτες — Λόγιοι και άνθρωποι των Γραμμάτων — Πνευματική προσφορά — η προσφορά της Εκκλησίας — Οι ιερωμένοι — Ο πόλεμος του 1912 και το Σκαμνέλι — Ευεργεσίες και Ευποιία — Διαθήκη του εκ Σκαμνελιού Ζαγορίου Ηπειρού ασιδίου Δημητρίου Κ. Σαϊτζή.

Στο δεύτερο τα λαογραφικά στοιχεία:

Ήθη και Έθιμα — Παραδόσεις — Ο γάμος — Τα παιδικά — Η θρησκευτική ζωή — Η κοινωνική ζωή — η ιδιωτική ζωή — Οι γυναίκες και η ζωή τους — Τα υστερνά (οι προσφορές, οι διαθήκες, χάρος — τα μνημόσυνα). — Ο θάνατος — Σάπρες και πινύρια — Ποροιμίες και παροιμιακές φράσεις — Δύο ιστορίες.

Και καταλήγει στο εξαιρετικό έργο του ο εκλεκτός συνάδελφος με

τον όρκο του μικρού ασιδίου Σκαμνελι.

«Πατρίς μου γλυκυτάτη Σκαμνέλι μου χρυσό...». Και με ένα ύμνο για το Ζαγόρι: «Ζαγόρι μου, χαρά, καμμέ, πόνο μου...».

Εκφράζω στον παλιό μου φίλο και εκλεκτό συνάδελφο τα θερμότατα συγχαρητήριά μου για την επιμελημένη και τεκμηριωμένη αυτή μελέτη του. Επίσης και στον Σύνδεσμο Σκαμνελιτών, που με την οικονομική βοήθεια του χωριού, ανέλαβε και έφερε εις πέρας την έκδοση της ιστορίας του ιστορικού Σκαμνελιού.

Κατά τα τέλη του περασμένου αιώνα είχε εποικήσει προς έκδοσιν διβλίου υπό τον τίτλον «Σκαμνελιώτικα» ο αείμνητος Θεοφάνης Φραγκούλης.

Περί αυτής γράφει σχετικώς η εφημερίς «Φωνή της Ηπείρου» 1899 Οκτώβ. 29

«Μ' ευχαρίστησιν μας είδομεν αγγελίας του Ζαγορίου κ. Θ. Φραγκούλη Ελληνοδιδασκόλου Σκαμνελιού αιγγέλοντος την έκδοσιν διβλίου υπό τον τίτλον «Σκαμνελιώτικα». Τον φιλόπονον Σκαμνελίτην συγχοιρόμεθα εγκαρδία ευχόμενοι όπως παχέως ιδώμεν αυτόν σχολούμενον και εις εκτενεστέρας μελέτας περί της πατρίδος μας. Όλοι οι Ηπειρώται ως ζητήσωσι την απόκτησιν του εν λόγω έργου προς ενθάρρυνσιν του συγγραφέως».

Το έργο αυτό του αείμνητου Θεοφ. Φραγκούλη δεν εεδόθηκε. Η μελέτη του αυτή μετά των άλλων εγγράφων χάθηκε κατά την πυρπολήσιν του πεθερικού σπιτιού του, στο οποίον παρέμειναν όλη η οικογένειά του, κατά τον πόλεμον του 1912, κατά πληροφορίαν του Οδυσσέως, τηλεφωνικώς.

Αλλά θεωρώ απαραίτητον την συμπλήρωσιν της μελέτης του φίλου Οδυσσέα με ολίγα στοιχεία αναφερόμενα στους αδελφούς Δημ. και Χρισ. Σαϊτζή, στη διαθήκη του Δημητρίου μέχρι το 1821 και στον Σκαμνελιώτη αρχιερέα Σωφρόνιου, αλλά περί αυτού προσεχώς.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΑΪΤΖΗΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΕΧΡΙ 1820

Αποσπάσματα εΕ επιστολής ομογενούς εκ Τεργεστής δημοσιευμένης εις το περιοδικόν «ΜΕΛΙΣΣΑ». Η εφημερίς Ελληνική, εκδιδομένη υπό Σ. Κόνδου, Κερκυραίου, ιππέως του τάγματος της τιμής, πρώην κριτικού και μέλους των της Κερκύρας Αρχείων. Τετράδιον τρίτον. Εν Παρίσιαις 1821, σελ. 284 - 288.

«Εκδότα της «Μελίσσης».

Συγχώρησέ μοι να δημοσιευθῇ δια του περιοδικού σου συγγράμματός η κατωτέρω δήλωσις, ήτις δεν ομφιβάλλω, θέλει εγείρη την αγανάκτησιν όλων των φιλοκόλων εναντίον τινων ομογενών, οπίους είκοσι περίπου έτη έκρυσαν από την γνώσιν του κοινού τας ιερὰς διατογάς φιλοτίμου και μεγαλοδύρου πινός Ηπειρώτου και εστέρησαν την πτωχὴν πατρίδα

του από τα καλά της μεγαλοδωρίας του...

Δημήτριος τις, επικαλούμενος Σαϊτζής, και καταγόμενος από το Σκαμνέλι του Ζαγορίου εν τη Ηπείρω, γνωστός εν Μολδαυία δια τα πλούτη του, καθώς και εις την Ήρριν δια την παλαιάν επιρροίαν, ηγαυκάσθη προ 30 ετών να αποσπάρῃ παντελώς από την πατρίδα του, διότι εγνωρίσε τον δημοβόρον χαρακτήρα του Τεπελενιότου Αλή Πασά και ούτω προ 18 ετών επλήρωσε το κοινόν χρέος εις Ιάσι της Μολδαυίας. Ο φιλότιμος ούτος Ηπειρώτης, μιμούμενος πολλούς άλλους μεγαλοδύρους συμπατριώτας του, διέταξεν ελληνοκώταπα την πολυτάλαντον περιουσίαν του, αλλά δια να γένῃ ευκαταληπτότερα η διαθήκη του φιλογενούς τούτου Ζαγορίου, είναι χρήσιμον να είπωμεν ολίγα τινά περί της συγγενείας του.

Ο Μακαρίτης ήτον πρωτότοκος υιός του πατρός του, από τον οποίον παρέλαβε μόνον την δραστηριότητα και οικονόμιαν, συνθησισμένα χαρακτηριστικά των ιορεινών Ζαγορισίων, ωφελούμενος λοιπόν από ευτυχείς περιστάσεις δεν εδράδυνε να κατασταθῇ α πλουσιώτερος των συμπατριωτών του και να γένῃ ωφέλιμος εις τους συγγενείς του. Όθεν εφρόντισε να καλοῦσανδρεύσῃ πρώτον τας δύο αδελφάς του και να αναβρέψῃ το νεώτερόν του αδελφόν, όπως ανταπεκρίθῃ εις την πατρικὴν φροντίδα του αδελφού του, και κατέστη παράδειγμα ημερότητας και ιευγενείας. Στερούμενος δε ο Σαϊτζής τέκνων, παρεκίνησε τον αδελφόν του εις γάμον και ούτως ήλπισε να ιδῇ ριζωμένην την γενεάν του.

Αλλά μόλις ο ευπειθής αδελφός συνώκισε και ηγαυκάσθη να εκπαιρσθῇ παχύτατο δια την καθημερινὴν αυθαριανήν εξουσίαν του άρπαγος Αλή Πασά, αποχαιρετίσας δια πάντα την νέαν σύζυγόν του και το νεογέννητον, ἡ εὐαίτη αγέννητον θυγτριό του, μακράν των οποίων στελεσύτησεν χωρίς διαθήκην διότι τίποτε ο ίδιος δεν εξουσίαζε και εχρεώσκει το παν εις αδελφικὴν αγάπην του κυρ Δημητρίου.

Μετ' ολίγα έτη έφθασεν εις ηλικίαν γάμου και η θυγάτηρ του μακαρίτου Χριστοδούλου, την οποίαν εμνηστεύῃ α προεστὰς του Ζαγορίου κυρ Αλέξιος, αποβλέπων εις την πιθανὴν πολυτάλαντον κληρονομίαν της, και εὔρε τον πρόπον να πειθαναγκάσῃ και τον θειόν της κυρ Δημήτριον, όπως όμως δεν υπεχρεώθῃ να κηρύξῃ τελείαν κληρονομίαν την ανεψιάν του.

Εν τω μεταξύ επλησίασε και η τελευταία ώρα του μακαρίτου Δημητρίου, όπως καταφρονήσας την μάταιον και κοινήν των πλουσίων φιλοτιμίαν, εσύνταξε διαθήκην, πλήρη μεγαλοδωρίας και φιλογενείας, προβλέπων δε τα εκ του δυνατού μέλλοντος νυμφίους της ανεψιάς του εμποδία, έκλεψε τους πλουσιωτέρους και κατά τα φαινόμενον ολιγωροχετέρους με την Ήπειρον συμπατριώτας του διά επιτρόπους, και διέταξεν ούτω την

διαθήκην του.

Ως κύριος ανεξάρτητος της περιουσίας του διορίζει εΕ αυτής το χωρίον Μπιδλέτικον, κείμενον εις την σημερινήν Βεσσαραβίαν, να γίνη κτήμα αιώνιον του ελληνοκού σχολείου της πατρίδος του και να λαμβάνῃ εΕ αυτού η σχολή το ετήσιον εισόδημα...

Η όλη περιουσία του φιλογενούς και φιλοπατρίδος τούτου Ζαγορίου συνίστατο από τέσσαρα πλούσια χωρία, από οκτακόσια αγελαδάλογα, κασίτη, και εργαστήριον, από καταβάλους, και διάφορα δάνεια, ώστε τον θάνατον του μακαρίτου Σαϊτζή περί το 1802 εξετιμώντο όλα ταῦτα πα κτήματα κατά τους πλέον παλαιούς υπολογισμούς περί τας 500.000 (πεντακοσίας χιλιάδας) γρόσια, είναι δε τοις πάσι γνωστόν ότι έκτοτε η τιμή των κτημάτων εδιπλασιάσθη και ίσως εστριπλασιάσθη εις την Μολδαυίαν και Βεσσαραβίαν.

Αλλ' όλη τούτη η μεγαλοδωρία του μακαρίτου Δημητρίου έμεινε άχρηστος έως σήμερον δια την κατηγόριαν και αισχροκέρδειαν των δύο επιζήσαντων επιτρόπων, του Αναστασίου Δημητρίου και του Ανδρέα Παίλου, ανθρώπων αγάμων, και πάλι αγνωστών εις Ιάσιον διά τα πλούτων, ο πρώτος τούτων εποίκισε πρτεσάρων ετών με πενήντα χιλιάδας την ανεψιάν του, και ο δεύτερος διέταξε κληρονόμους της πλουσίας περιουσίας του δυο του γραμματικώς αμεινώνων τούτας τας περιστάσεις δι να δείξω, όχι από ένδειαν, μήτε απ συγγενειακάς σχέσεις κατήντησαν ο παρόντοι τούτοι Ηπειρώται εις περιμοίαν ανήκουστον ανασχυνταί λγω ανήκουστον, διότι αι διαθήκαι παραγγελίαι αποθανόντων είναι ιεραι και αμετάβλητοι παρά πάσι τοις τμίοις ανθρώποις.

Μαζί με τούτους τους επιτρόπους συνδιωρίσθησαν και δύο άλλοι, οι μωιάς Ηπειρώται, αλλά προ πολλού χρεωκοπήσαντες και αποθανόντες, έμεινε η φροντίς εις τους δύο τούτους, εκ των οποίων ο εις χαρίζεμος εις τον τότε ηγεμονιόντα ο Μολδαυία κύριον Μουρούζην, και άλλος εις τον σύζυγον της ανεψιάς του Σαϊτζή, εφύλαξαν μυστικην τη διαθήκην και αυτοεδοπούτως ηθέλησαν να την ακυρώσουν, γνωρίζοντες τέλειαν κληρονομίαν όλες της περιουσίας τον προεστῶτα του Ζαγορίου, οστις έτρεξε δρομαίος εις Ιάσιον συνωδευόμενος από στενό συσπαστή του διαδοχόν Αλή Πασά.

Αλλά κατ' ευτυχίαν ο υπέρρονος Αλέξιος, επιστηριζόμενος εις τη προστασίαν του δικαίου αυθέντου αυτού, δεν έστρεξεν να παροχωρήσῃ εις την Μουρουζικήν πλειονείαν των καλυτέρων χωρίων της όλης κληρονομιάς και επομένως δεν τω εσπώχρησθῇ να κυριεύσῃ αυτήν, διότι χωρήσεν εκ Μολδαυίας, αναβάντας αδικούς αντιποιήσεις του εις επηδιετοτέρους καιρούς. Εν τω μεταξύ όμως οι Ρούσοι διεδέχθησαν το Μουρούζην και έως να γίνη η επ

νη, απέθανεν άσθενας η σύζυγος του κυρ Αλεξίου, χωρίς άλλον κληρονόμον παρά την μητέρα της, ήτις μηδέ τα συνεισθημένα επιτάφια δεν έκαμεν εις τον μακαρίτην Σαϊτζήν, σημειώνων τούτην των εθίμων μας την καταγρόνησιν, διά να δείξω, ότι μήτε του ημίσεως της κληρονομιάς δεν ήσαν άξιοι τούται αι βδελυραί γυναίκες.

Τούτη η περίστασις έδωσεν αφορμήν εις τους ανεψιούς του Σαϊτζή διά να εγκαλέσουν τους επιτρόπους ως παρονόμους και ως φυσικούς της διαθήκης κληρονόμοι, να φροντίσουν αυτοί να κληρονομήσουν την εξαδέλφην των.

Αλλ' ο Αναστάσιος Δημητρίου ανετότη εις τούτο τα δικαιολόγημα των ανεψιών, όχι χάριν των δικαίων, αλλά να διατηρήσῃ την κληρονομίαν εις παν άξιον φίλον του Αλέξιον, όπως και μετά τον θάνατον της ατέκνου συζύγου του και της πενθεράς του εφρονιζέτο να κυριεύσῃ την κληρονομίαν όλην του Σαϊτζή και κατακυριεύσει τα εν πατρίδι πράγματά του, προφασιζόμενος τα μεγάλα έξοδα, τα οποία έκαμεν υποχαιγόντων επιτροπος της γυναίκας του εις Ιάσιον.

Και ούτω το Ελληνικόν σχολειον του Σκαμνελιού όχι μόνον τους τόκους της χρηματικής περιουσίας του μακαρίτου Σαϊτζή δεν έλαθεν εις διάστημα 18 ετών, αλλά μήτε το εισόδημα του Μπιδλέτικου...

Αλλ' η αγαθή τύχη της Ελλάδος ύψωσεν εις την ηγεμονίαν της Μολδαυίας τον δικαιον και φιλομαθῆ κύριον Μιχαήλη Σούτσον και η υψηλότης του εφρόσταξε να δώσουν λογαριασμόν...

Τη α' Σεπτεμβρίου 1820 εν Τεργεστῷ.

Εις εκ των πολλών αναγνωστών Μελίσσης.

Πιθανόν ο ανώνυμος επιστολογράφος να κατάγονταν από το Σκαμνέλι.

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Ο φίλος Οδυσσεύς στις σελίδες 66 - 67 του βιβλίου του «Το Σκαμνέλι» γράφει τα εΕ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ή ΚΑΡΑΣΤΑΘΗΣ.

«... ο αγαπητός μου συνάδελφος και φίλος Μάνθος Οικονόμου καιει πολύ λιθανωτό και για τον Αναστάσιο και για τους δυο ανεψιούς του, που τον κληρονόμησαν...».

Στις φράσεις αυτές σφειλείται η εΕη απάντησις:

Ο φίλατος Οδυσσεύς δεν έχει δικην γράφοντας τις παραπάνω λέξεις. Στον Δημήτριον Καραστάθην όχι μόνον σφειλείται κάψιμο πολλού λιθανωτού, αλλά επιβάλλεται να καίωνται σωροί λιθανωτοί. Υπήρξεν όχι μόνον μεγάλος ευεργέτης, αλλά και εθνικός τοιούτος. Οι εφημερίδες της εποχής του «Αιών» — «Αθηνά» και «Α- μάλεια» Σμύρνης, γρόφουν επαίνους για τις ευεργεσίες του. Τον αποκαλούν εφάμιλλον των Ζωσιμάδων.

Στο βιβλίο μου «Δημήτριος Καραστάθης, ο εκ Νεγδών του Ζαγο-

ρίου μεγάλος ευεργέτης» γράφονται όλες οι ευεργεσίες του που έκανε. Αυτές τις αναφέρουν οι εφημερίδες της εποχής του.

Ο Δημ. Καραστάθης συνέδραμε τον εθνικόν αγώνα της ελευθερίας του 1821, επισκέυαζε εκκλησίες, βρύσες, γεφύρια, δρόμους, χορηγούσε χρηματικά ποσά διά μεσούς διδασκάλων και ιατρών, εδοθήσθη τις ράπτριες γυναίκες με αποστολή σ' αυτές μηχανών βαμβακοκλωστών, εδοθήσθη πτωχές και χήρες, επροκαδόθησαν αρραβανά κορίτσια, προσέφερε χρηματικά ποσά στην Φιλεκπαίδευτικήν Εταιρείαν Αθηνών και την εδοθήσθη με παντοίους τρόπους (της οποίας ανακηρύχθηκε ευεργέτης και μέλος και διορίστηκε επιτροπος αυτής στη Βεσσαραβία), στα πανεπιστήμια Αθηνών, στην Αρχαιολογικήν Εταιρείαν. Εδοθήσθη στην Σχολήν των Νεγδών, ίδρυσε Κεντρική Σχολή στο Ζαγόρι (το 1834 στις Νεγδές με διευθυντήν αυτής τον Αναστ. Σακελλάριον, ανεάστηκε Κεντρικόν Γυμνάσιον στην πόλιν των Ιωαννίνων, εέδωσε βιβλία και δένειμε αυτά, διατηρούσε υποτρόφους στην Αθήνα για ανώτερες σπουδές των οποίων την επιμέλειαν είχε ο Γεώργιος Γεννάδιος και τοιούτους στο Κιόνόβι. Αλλά η μεγαλύτερα ευεργεσία του Δημητρίου Καραστάθῃ υπήρξε η σωτηρία των Νεγδών.

Στο βιβλίο αυτό και στις σελίδες 43 - 45 γράφονται: Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΡΑΣΤΑΘΗΣ ΣΩΣΕΙ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ. «Αλλ' η μεγαλύτερα ευεργεσία που έκαμε ο Καραστάθης ήταν η πληρωμή απ' αυτόν μεγάλου χρηματικού ποσού από το υπέρογκα χρέος στο οποίο είχε περιέλθει το χωριό...

«Οι Νεγάδες έπαθον πάρα πολλά κακοπαθήματα από παρκίλα αίτια. Τα κακοπαθήματα αυτά ήσαν ανεπανόρθωτα και τα έπαθον από Τουρκαλβανούς. Αυτά ήσαν βαρείες αγριότητες, ληστείες, αδικαι φόροι και υπέρογκη τοκογλυφία. Οι Νεγδωίτες για να περιορίσουν τα δεινά, δανείζονταν με βαρύτοπο τόκο από διάφορους Τουρκαλβανούς δανειστές (σιουμπασάδες).

Τα πρώτα κακοπαθήματα τα έπαθον από τους Σπαχήδες... Οι Νεγάδες κατόπιν κατὰ τα έτη 1820 - 1830 υπέστησαν τα πάνδεινα. Προσέφεραν πολλά για την συντήρησιν των παλληκαριών του καπετάν Τασούλα από τη Γότιστα, εδοπάνθησαν πολλά για τη διατροφή 1500 στρατιωτών από το 1821 - 1826 που περιπορούσαν διέθεν το Ζαγόρι, αλλά για να εισπράξουν καθυστερούμενους φόρους πρς τον Αλή Πασά. Οι Νεγδωίτες δεν έπαισαν ποτέ στις φρερές αυτές ημέρες να παραπονούνται και να διαμαρτύρονται στην Τουρκική Διοίκηση γι' αυτό και για την απάτησιν των δανειστών. Το δικην των Νεγδών αναγνωρίστηκε μάλιστα από τον ίδιον τον Μεχμέτ Ρεσίτ (διοικήτη Ιωαννίνων 1825 - 1828) που από τα αλληπάλληλα παράπονα των Νεγδωιτών κατὰ των δανειστών των Τουρκαλβανών απέστειλε προς αυτούς την

16 Μαρτίου 1828 από τα Ιωάννινα διαπαγήν δια της οποίας διατάσσονταν να μη ζητήσουν από το χωριό επί μία πριετία ούτε παρὰν απ' αυτό το χωριό μήτε δια κεφάλαιον μήτε δια διάφορον χωρίς να τολμήσῃ κανείς να κάμῃ διαφορετικὰ».

Αλλά το κακό εξακολουθούσε. Τούρκοι και Αρβανίτες που λεηλατούσαν το Ζαγόρι γι' απαίτηση μισθών των παρὰ της τουρκικής κυβερνήσεως, διότι επολέμησαν κατὰ της Ελλάδος και υπέρ αυτής κατὰ την επανάστασιν του 1821 εισέβαλον και στους Νεγάδες. Οι Τουρκαλβανοί αυτοί ήσαν την άδεια από την τουρκική κυβέρνηση κατὰ το 1832 - 1833 να εισπράξουν τους μισθούς των από τα χωριά του Ζαγορίου, από δε τους Νεγάδες ήσαν τα περισσότερα και έτσι το χωριό με δάνεια και τους υπέρογκους τόκους περιέπεσε στο βαρύτατο χρέος των 400 χιλιάδων γροσίων.

Εκείνη την εποχή το χωριό αγωνιάσε και περίμενε την καταστροφή του, την ερήμωσή του. Οι δανειστές του ήσαν απαιτητικοί, ζητούσαν τα χρήματά των, πολλά σίπια βγήκαν σε πλειστηριασμό.

Αλλά το χωριό το έσωσε από την καταστροφή κατὰ το 1841 ο Δημήτριος Ευσταθίου Καραστάθης, ο μεγάλος αυτός ευεργέτης και σωτήρ του χωριού. Αυτός έσπευσεν αμέσως να ανακουφίσῃ το χωριό από το δυσβάστακτο αυτό και υπέρογκα χρέος των 400 χιλιάδων γροσίων Πλήρωσε με δικὰ του χρήματα τις 250 χιλιάδες γρόσια, αγόρασε πενήντα σίπια πτωχών Νεγδωιτών από τους δανειστές των και τα χάρισε κατόπιν στους ναικοκυραίους των. Οποία μεγαλομυχία! Ενεθάρρυνε και τους λοιπούς συγχωριανούς που είχαν χάσει τα θάρρος των για να αποσβεσθῇ αυτό το χρέος. Ο Δημ. Καραστάθης έκανε το χρέος, έσωσε το χωριό από την καταστροφή και αφανισμό κατὰ την εποχήν εκείνην, και ημείς οι νεώτεροι σφειλούμε να αναγνωρίζουμε την μεγάλην αυτήν ευεργεσίαν και να κἀμεν πάντοτε πάρα πολλούς λιθανωτούς.

ΜΑΝΘΟΣ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

● Συνέχεια από τη σελίδα 42

Ηπειρώτες από τα αφιερωθέντα για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Μετά την απελευθέρωση το Κράτος αφείρεσε άδικα τα κληροδοτήματα και λόγω των ποικίλων περισπασμών του δεν έδωσε την προσήκουσα προσοχή στα εκπαιδευτήρια της Ηπείρου.

Το 1930 όλες οι κοινότητες είχαν σχολεία. Υπήρχαν 6 Γυμνάσια, δύο στα Ιωάννινα, και από ένα στην Βοστίνη, Παραμυθιά, Πρέβεζα και Άρτα. Επισής το 1930 υπήρχε ένα δι-

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ
ΑΘΗΝΩΝ

Η Ένωση των Ζαγορίσιων Αθηνών με το υπ' αριθ. 895/15-1-89 έγγραφό της προς την Νομαρχία Ιωαννίνων και με θέμα « Έδρευση Συνδέσμου Κοινοτήτων Δυτικού Ζαγορίου», ζητάει να πληροφορηθεί «αν το ποσό των 30 εκατομμυρίων που διατέθηκε για την εκτέλεση των διλαμβανόμενων στο υπ' αριθ. Ε.Σ. 12858/7-6-88 έγγραφο της Νομαρχίας διατέθηκε και αν ήταν επαρκές.

Ζητάει επίσης να πληροφορηθεί τον τρόπο υδροδότησης των χωριών Αγίου Μηνά, Μεσσοβουνίου, Αρίστης, που στερούνται ύδατος, αν δηλαδή θα υδροδοτηθούν από τις πηγές που υδροούνται τα Πεδινα, Βίτσα, Ελαφότοπος και Μονοδένδρι, ή από γεωτρήσεις άλλης περιοχής, όπως της περιοχής Καλακίου.

Ζητάει δε τη διάθεση αξιολογής χρηματικής πίστωσης προς εκτέλεση των απαραίτητων έργων μη κοινομένης κολακευτικής της 10ετίας που παρήλθε, δια τον σκοπό που αναφερόμεθα».

Θέτει εκ νέου το θέμα της συντήρησης των υδραγωγείων των κοινοτήτων, που οι δεξαμενές, λόγω του χρόνου και των κακοτεχνιών, παρουσιάζουν ρήγματα, με συνέπεια την διαρροή του νερού και την εσφαλή αναχώρητον τούτου, ενίοτε δε και εσπετών με κίνδυνο σοβαρών επιπτώσεων στην υγεία των κατοίκων». Και, φέρει σαν παράδειγμα το υδραγωγείο Πέτρας. Παρακαλεί δε να πραγματοποιηθεί ανατομία υπό τον αρμόδιον υπηρεσίον και την διάθεση των απαιτούμενων πιστώσεων δια την επισκευήν των δεξαμενών κ.λπ. πριν από τους θερινούς μήνες.

δασκαλείο πεντατάξι στα Ιωάννινα, μια Ιερατική Σχολή στην Βελλά (ενώ η Αβακούμειος στο Νησί είχε καταργηθεί), μια Εμπορική σχολή στα Ιωάννινα, τρεις αγροτικές σχολές στα Ιωάννινα, την Κόνιτσα και τη Δορούτη και Ανώτερο Παρθεναγωγείο και η Παπαδόγλειος Σχολή υφάντικής.

Η νέα εκπαιδευτική μεταρρύθμιση τόνωσε βέβαια τη δημοτική εκπαίδευση της Ηπείρου αλλά ελάττωσε την μέση εκπαίδευση γιατί πολλά ελληνικά σχολεία καταργήθηκαν. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΒΕΛΟΣ

Στεφανωμένος με της δόξας το στεφάνι τ' αμόραντο απέστη από το παλαιό στρατόπεδο των Ζαγοριάνων Δασκάλων στην αθάνατη ζωή, που συναιγάλλεται η πλειάδα των θεματοφυλάκων και διαγγελέων τη αγιωτέρας παρακαταθήκης του λαού μας, των λειτουργιών της ελληνοχριστιανικής αγωγής και μορφώσεως της νέας γενιάς ο ΠΑΥΛΟΣ ΒΕΛΟΣ.

Ανέτειλε —φωτεινό μετέωρο— στην Αρίστη μας πατριότητα το δώρο της ζωής από τις παρμαμυθίνες φυσικές της ομορφιές και απ' τις ζωογόνες πατρογονικές καταβολές. Απ' τις θρυσαυμένες της Χριστιανοσύνης και της ρωμιοσύνης, από την πίστη στο φωτισμό της παράδοσης ήπια το αθάνατο νερό και θεμελίωσε την προσωπικότητά του.

Ανηγόρευσε σε λαμπρά μετερίζια χριστιανικής, ελληνικής και ανθρώπινης τελειότητας. Κι όταν δέχτηκε του Χριστού και της Ελλάδας το κάλεσμα να λειτουργήσει στον Άγιο Ναό της παιδείας —αληθινός ιεραπόστολος—, κερνούσεν από της γνώσης του το πύρμα και της καρδιάς του το πύρμα τα Ελληνόπουλα επί μισόν αιώνια ποτιζοντας της ψυχής τους τα ριζώματα με τα ιδανικά και τις χάρες και τις ομορφιές που ομιλούν τις φωτεινές προσωπικότητες και καταειώνουν την ανθρώπινη ζωή και δράση στη γη μας.

Στεκόμαστε προσοχή στον ιερολοχίτη των ευγενών αγώνων της ανθρωπότητας ευτυχίας και προκοπής.

Παρακαλούμε στο χάρμα της γενέθλιας γης να φυτρώνουν αμόραντα τ' άνθη, που πάνω τους μαζί με τις αυγινές δροσιστικές και λαμπυρίζουν τα καυτά μας δάκρυα πόνου, περιφάνειας, τιμής κι ευγνωμοσύνης αιώνιας για το αστραποδόλο πέρασμα του απ' την επίγεια ανθρωπινή ζωή!...

ΤΑΚΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ Α. ΚΙΤΣΑΚΗ

Αγαπητή μας Αθηνά,

Η Άτρωτος μοίρα σου έκοψε πρόωπα το νήμα της ζωής σου και έφυγες για πάντα από κοντά μας.

Ο πρόωρος χαμός σου μας γέμισε όλους με βαθύ πόνο και μεγάλη λύπη.

Ο αδυωήτος χάρος σε στέρησε απ' όλους μας και ιδιαίτερα από τον απαρηγόρητο σύζυγό σου που κλαίει από τον ανεπάντευτο χαμό σου.

Στη ζωή σου κατά κοινή ομολογία υπήρξες φιλότιμη, φιλόξενη, δίκαιη, εξαιρετική χωριανή και άριστη αφοσιωμένη σύζυγος.

Όλοι οι χωριανοί επιδώσαμε πάντα να κάνουμε συντροφιά μαζί σου, διότι με τη ζωντάνια που σε διέκρινε και με τα καλοπροαίρετα ασπεία σου μοιράζες χαρά και γέλιο σε όλους μας.

Στα νιάτα σου η οικονομική ανέχεια σε ανάγκασε να ξενιτευτείς με τη συντροφιά του άμοιρου συζύγου σου και με το όνειρο μιας καλύτερης ζωής.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

Χάρis στην τιμιότητα και την εργατικότητα που σας διέκρινε, κατωρθώσατε να θελπώσετε αισθητά την οικονομική σας κατάσταση και να γυρίσετε στην πατρίδα για να συνεχίσετε τη ζωή του χωριού χωρίς το άγχος της ανέχειας.

Όμως η επόρατη αρρώστεια δεν άφησε να γευτείς τους καρπούς του ιδρώτα σου.

Η μορφή σου Αθηνά, θα μείνει για πάντα χαραγμένη στις καρδιές όλων μας. Η μνήμη σου θα ζει πάντα μέσα στις σκέψεις μας.

Αθηνά, αυτού που κίνησες να πας στο στερνό ταξίδι, αν εύρεις νιους χαιρέτα τους και νιες κουθεντιάσεδες και αν εύρεις και μικρά παιδιά που τόσο αγαπούσες στη ζωή, γλυκό να τα φιλήσεις.

Μην κάνεις νιες να κλάψουν και νιους να αναστενάξουν.

Μην κάμεις και μικρά παιδιά να θυμηθούν της μόνιας τους το κλάμα. Μην τους πεις πως σε πούτα τον κόμο έρχεται λαμπρή, πως έρχονται γιορτάδες.

Πως ανθίζουν τα δέντρα, πως θγαίνουν τα λουλούδια.

Πες τους πως φέτος δεν θα θγούνε τα παιδιά με τις γλυκιές μανόδες λουλούδια να μαζεύουνε για του ΧΡΙΣΤΟΥ τον γαφο.

Ας είναι ΑΘΗΝΑ αιώνια η μνήμη σου και ελαφρύ το χάρμα του χωριού μας που σε σκέπασε. Στο σύζυγο και τα αδέρφια σου ευχόμαστε να τους παρηγορήσει ο ΘΕΟΣ και ο πανδωμάτορας χρόνος.

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΜΑΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΧΡΥΣΟΣΤ. ΓΚΕΚΗ

Στις 15 Φεβρουαρίου, η Αλεξάνδρα Γκέκη έφυγε μια για πάντα από τη ζωή!

Γόνος της εκλεκτής οικογενείας Μερτζανοπούλου, από το Μικρό Πάπιγκο, παντρεύτηκε τον εξαιρετικό Χρυσόστομο Γκέκην, από το Μεγάλο Πάπιγκο.

Και οι δύο αυτές οικογένειες, όπως συνήθιζαν τότε, οι άνδρες τους παιδεύαν στη Ρουμανία και τη Σερβία, όπου, χάρις εις την εργατικότητα, την εντιμότητα και την εξουσία των, είχαν αναπτύξει αδιάλογον πλούτον και δόξαν, ένας μάλιστα εξ αυτών, (Κων)νος Γκιολέσκου;), ήταν Δήμαρχος της πόλεως Βουκουρεστίου της Ρουμανίας και διεκρίθησαν δια την φιλοπατρία, την φιλανθρωπία και την υποστήριξη των συμπατριωτών των.

Όμως η τύχη εφθόνησε αυτό το εκλεκτό ζευγάρι και πήρε πρόωρα και πάνω στη νύχτη τον σύντροφό της Χρυσόστομο, αφήνοντάς της μικρά τα δύο παιδιά του, τον Ναπολέοντα και τον Απόστολο.

Και σαν να μην έφθανε ο χαμός που συζύγου της, μεσολάβει ο Β' παγκόσμιος πόλεμος, και χάνεται όλη

τους η περιουσία ο' εκείνες τις χώρες.

Ύστερα απ' αυτά τα δυνατά χτυπήματα, η Αλεξάνδρα, έσφιξε την καρδιά της, απομόνωσε τον βαρύτατο πόνο της, φορτώθηκε και με το βάρος του πατέρα και πάλεψε. Πάλεψε περήφανα κι αγόγγιστα. Ποτέ δεν το έβαζε κάτω.

Και έτσι περήφανα έφυγε από τη ζωή η λεβέντισσα, Αλεξάνδρα.

Χωριανοί, δεν θα ξαναδείτε στο Σινόπο την Αλεξάνδρα, σχολαστικά να καθαρίζει τις αυλές του σπιτιού της κι όλο το χώρο έξω και μέχρι τον Αι Γιάννη.

Και σεις επισκέπτες (τουρίστ), μην περιμένετε πια, κάποια στηλάτη ηλικιωμένη κυρία να σας καλέσει στο αρχοντικό της για καφέ και γλυκό του κουταλιού, που τόσο επιμελημένα και επιτυχημένα το έφτιαχνε και μ' όλη τη την καρδιά πρόθυμα κερνούσε.

Αιώνια σου η μνήμη αγαπητή Αλεξάνδρα.

Ι. Γ. Π.

ΣΟΦΙΑ ΣΙΑΝΝΙΔΗ - ΚΥΡΙΤΣΗ

Στα μακρινά, στα Ξένα άφησε την τελευταία της πνοή η απ' όλο το χωριό αγαπούμενη και βαθύτατα εκτιμώμενη Σοφία Ν. Σιαννιδή, σύζυγος του εξαιρετού αείμνηστου Πέτρου Α. Κυρίτση στην Ουάσιγκτον' πήγε στα παιδιά της να περάσει τον χειμώνα' στην κόρη της Μαίρη, ερευνήτρια παθολόγο(α)νατόμο, στον για της Θάνο ερευνητή παθολόγο και στον γαμβρό της Γιώργο Τώκα επί σηςερευνητή γιατρό. Και οι τρεις στο μεγαλύτερο ερευνητικό κέντρο της Ουάσιγκτον.

Αλλά κι εκεί και μέσα στην αγκαλιά των παιδιών της, ο χάρος θέρισε τη Σοφία, που λάτρευε το χωριό' που έκπιασε λαμπρά το πατρικό της σπίτι' που ερχόταν κάθε καλοκαίρι' που την πρώτη Κυριακή απ' την εκκλησία ξεκινούσε με τα «ορίστε και στα σπίτι» όλο τα χωριό να της ευχηθούν το καλό ώρισε» και να πουν τον καφέ με τα πάντοτε περίφημα γλυκά της Αξέσαστη αρχόντισσα Σοφία, έδινε πράδα πλουσιοπάροχα, για όπου ήταν ανάγκη' κρυφά ή φανερά οι δωρεές σου. Αντάξια κόρη του μεγάλου δωρητή πατέρα σου και της επίσης μεγάλης δωρητριάς μητέρας σου' έφραξες τον αυλόγηρο της εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου με ωραιότατα αιδεοροκόκελο' έφτιαξες τον πλακόστρωτο διάδρομο απ' την είσοδο μέχρι τη θύρα της εκκλησίας' θύρα βαρειά, δωρεά της αείμνηστης μητέρας που Μαίρη και πόσες άλλες δωρεές; ποιός τις έφερε; είχε αυτό το ελλείμμα να μη μας λες τις δωρεές.

Ας είναι ελαφρύ το Βρυσσχωριτικό χάρμα που σε σκέπασε. Όλο το Βρυσσχωριτικό σήμερι, αισθάνεται πως χάθηκε πολύτιμο κομμάτι του. Αιώνια η μνήμη σου, εξαιρετή μας Σοφία.

Βρυσσχωριτικής

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΦΟΥΝΤΑΡΑΣ
ή ΓΙΩΡΓΟ - ΛΑΖΟΣ

Ο Ελαφότοπος, προ μηνός, έχασε άλλον ένα, κοντά στους τόσοσους ανθρώπους του. Το Γιώργο Φουνταρά!

Ο Γιώργος, σαν κοινοτικός υπάλληλος και για πολλά χρόνια, υπήρξε το χωριό με μεράκι, ειλικρίνεια, παλλικαριά και παρηγορία και με αυτοθυσία πολλές φορές.

Σα νοικοκύρης, απέχθηκε θια και ζούσε ήσυχος και ευτυχισμένος με του και στεφανώθηκε μια άξια κόρη, την Εξίσου καλή του σύζυγο, τη Βασιλική, από την Αρίστη, που την υπεραγαπούσε.

Ατύχησε να χηρέψει νωρίς και να ζήσει στο Γηροκομείο Ιωαννίνων, δίνοντας τα έχος του ο' αυτό. Δουλεύτης κι εκεί.

Εκβιάστηκε κι απειλήθηκε πολλές φορές και για την αγροτική του απασχόληση με περικοπή και για τα σπύ του, που τελικά πώς και με πόνον τρόπο δόθηκε σε ανεπάντευτο χέρι.

Και γι' αυτό το ό,τι κοκαλούσαν και διασκέδαζαν κάπως οι λεγόμενοι επαίοντες και οι γραμματίζομενοι, ο Γιώργος τ' απεκόλυπε κι έσκουζε την αλήθεια. Απλόσ αυτός Του άρεσε η διαφάνεια, η αλήθεια! Ναι!

Δάσκαλος, στους πολυδιασμένους κι όπως είχε τελειώσει την πρώτη για τη δεύτερη Σχολαρχείο. Ενομημένος από τη φύση στην απειλή έζησε μοχθώντας, αλάκαρη τη ζωή του. Τον έρημο, αξίζει να τον κλαίει!

Ελαφρύ το χάρμα της παρηγορίας που σε σκέπασε και αδελφικά το συλλυπητήρια στον αδερφό σου, τον Τόλη, και τ' ανήψια σου.

Αιώνια η μνήμη σου Γιώργο! Κ. Κράς

ΑΓΛΑΪΑ ΤΟΛΟΓΛΟΥ-ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Καπεσώτισσα ήταν η Αγλαΐα, παντρεύτηκε στο Τσενέλοβο. Κόρη που αδέχαστο Αντρέα Τόλογλου και αδελφή του Λόννη. Μεγάλωσε μαζί με πριες αδελφές της και τα δυο αδέρφια της. Ήταν η πιο μεγάλη. Από κοριτσάκι πικράθηκε με το χαμό της γλυκειάς μάνιας της. Αυτή μεγάλωσε όλα της τ' αδέρφια, που την έπαινούσαν σα μάνια τους. Δεν της έλειψε το δάκρυ ο' όλη της τη ζωή, που τ' αντιμετώπιζε παληκορία, με την υπομονή και την καλωσύνη της. Ήταν απέραντα στοργική για όλους. Λόγος άσχημος δε γήγχε από το σπύμα της. Ποτές δε θαρυγνόντο. Ζωντανή παράδοση του Ζαγοριού ήταν μια κι έζησε εδώ 88 χρόνια.

Καποκαϊμένη Αγλαΐα πόσα δεν έφερε και πόσα δε μολόησε σε λαογράφους κι ιστορικούς που σε ρωπούσαν, πόσα τραγούδια, πόσες ιστορίες, πόσα μοιρολόγια.

Δια κόρες, που τη μια την έχασε πρόωρα κι ένα γυιό απέκτησε Εργατικότητα, υπομονετική, αγαθή στοργική, φιλότιμη, φιλόξενη, αληθινή χριστιανή. Αυτά όλα τα γινώριζε

ο Απόστολος Πέτρος και με χαρά θα της ανοίξει την θύρα του Παραδείσου. Αιώνια Σου η μνήμη Αγλαΐα.

Ε. Γ.

ΜΗΤΣΙΟΣ ΣΟΥΛΤΑΝΗΣ

Τον περασμένο Φλεβάρη μας άφησε χρόνος ο χωριανός μας Μητσίος Σουλτάνης.

Η ζωή οχτώμιση δεκαετίες στο Τσενέλοβο. Ήταν δύσκολη η ζωή του κι η προσπάθεια για την επιδίωξη.

Προσπάθησε όμως ο μακαρίτης μόνος του, ως που βρέθηκε δίπλα του και στεφανώθηκε μια άξια κόρη, που του παριστάθηκε κι έχτισαν σπιτικό και νοικοκυρεύτηκαν.

Τρεις κόρες κι ένας γυιός στόλισαν το καινούριο τους νοικοκυριό. Και τ' αποκατέστησαν όλοι οι δυο τους, και χάρηκαν εγγόνια.

Γεμάτος καλωσύνη κι εργατικότητα και νοικοκυρασύνη.

Κουράστηκε όμως απ' τη συνεχή προσπάθεια, κουράστηκε πολύ...

Τώρα ο Ύψιστος τον πήρε και αναπαύεται στον Άι Θανάση μας.

Θερμά συλλυπητήρια στους δικούς του.

Ε. Γ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΖΩΝ ΚΑΣΣΑΒΕΤΗΣ

Λυπηρό το άγγελμα του θανάτου ενός νέου ακόμα ανθρώπου που τόσο διακρίθηκε και τόσο επέτυχε ώστε να περάσει τα στενά όρια και να γίνει γνωστός σχεδόν παγκοσμίως.

Γιος έλληνα μετανάστη του Νικολάου Ιωάννου Κασσαβέτη, ο Τζων, ήταν δευτερότοκος γιος' ο μεγαλύτερος αδελφός του, μηχανικός, χάθηκε πρόωρα. Ο πατέρας του Νίκος Κασσαβέτης γεννήθηκε στο Βρυσσχωριό Ζαγοριού το 1883. Εγγεγραμμένος και στους εκλογικούς καταλόγους Λεωνίτσας που δημοσιεύτηκαν στο «Ζαγόρι μας» Ιουλίου Αυγούστου 1987 σελ. 89 με μεγάλο λάθος στην ηλικία του.

Ο Νικόλαος Κασσαβέτης, ορφάνεψε μικρός και μόλις τελείωσε το Δημοτικό ταξιδεύτηκε, στην Θράκη, στην Πόλη, όπου είχε συγγενείς τους Πασχάληδες. Δεν έμεινε μ' αυτούς στη Ραιδεστό αλλά πήγε στην Πόλη και τόβαλε αμέτ' μοχαμέτ να φύγει για την Αμερική. Δούλεψε ο' ένα μεγάλο σιδηρουργείο με μεγάλο μεροκάματο.

Στην Αμερική «πρόκοψε» πολύ, αν και οπουδήποτε δικηγόρος' ποτέ δεν άσκησε το επάγγελμα, άνοιξε το πρακτορείο ταξιδιών ο «Φάρος» κι αργότερα το «Ακρόπολις». Παντρεύτηκε Κωνσταντινουπολίτισσα. Κάποτε κάποτε έγραφε και κανένα γράμμα στον μακαρίτη Αδαμάντιο Εξαρχόπουλο, ανηψιό του.

Ο Τζων μόλις καταλάβαινε τα ελληνικά' έμιασε δε πάρα πολύ του ποπού του του Γιάννη Κασσαβέτη, ήταν «σουί γένερικ» και θαμνάσιος στην οργάνωση της δουλειάς του. Σ' όλες τις ταινίες έπαιζε ο ίδιος, η γυναίκα του Ρούλιαντα, ο γιος Νικόλας, η πεθερά του και το προσωπικό της πανέμορφη βίλας του σε λόφο του Λος Άντζελες.

Ας είναι ελαφρύ το χάρμα της Αμερικής που τον σκέπασε.

Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΑΓΑΘΗ ΤΣΑΜΠΑΛΙΚΑ
ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ .- Πέθανε στα Γιάννινα στις 8 Μάρτη όπου και κηδεύτηκε την επομένη η χωριανή μας Αγαθή Τσαμπαλικά, το γένος Δημ. Σίσκου, σε ηλικία 81 ετών.

Στην κηδεία της παραβρέθηκαν με καταφανή συγκίνηση όλοι οι συγχωριανοί της που μένουν στα Γιάννινα και πάρα πολλοί γνωστοί της.

Η Αγαθή υπήρξε υποδειγματική σύζυγος και στοργική μητέρα και ακτινοβολούσε από καλωσύνη και ανθρωπιά. Πάντα γλυκομίλητη, φιλότιμη και αγαπητή, με όλο τον κόσμο. Διακρίνονταν για τις πολλές αρετές της και για τον ακεραίο χαρακτήρα της. Η γλυκιά της μορφή θα μείνει ανεξίτηλη στη θύμησή μας και θα στέκεται παράδειγμα προς μίμηση.

Ας είναι αιώνια η μνήμη της και ελαφρύ το χάρμα που τη σκεπάζει.

Θ. Σ.

ΚΩΣΤΑΚΗΣ ΠΕΤΡΟΥ

ΔΙΠΟΤΑΜΟ .- Πέθανε στα τέλη Φλεβάρη στην Αθήνα όπου και κηδεύτηκε, ο αγαπητός μας Κωστάκης Πέτρου. Ο άσπληγος και αδυωήτος χάρος ζήτησε το νιάτο του και τη λεβεντιά του και χωρίς οίκτο, έκοψε το νήμα της ζωής του στα 30 του χρόνια. Ο πρόωρος και ξαφνικός χαμός του προέβλεπε θρήνο και οδυρμό όχι μόνο στην οικογένειά του και τους συγγενείς του, αλλά και σε όλους που τον γνώρισαν γιατί ήταν ένα εξαιρετικό παιδί με πολλά ψυχικά χαρίσματα και αρετές.

Την κηδεία του την παρακολούθησαν όλοι οι ευρισκόμενοι στην Αθήνα συγχωριανοί του, καθώς και πλήθος φίλων του και γνωστών του.

Αγαπητέ Κωστάκη, πούτα τα λίγα αλλά γεμάτα αγάπη λόγια, σε γίνουν πνευματικά άνθη στο ιερό χάρμα της Απικής γης που σε σκεπάζει.

Αιώνια σου η μνήμη. Θ. Σ.

ΤΑΚΗΣ ΝΑΤΑΣΣ
ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ .- Βαθεία λύπη προκάλεσε στο χωριό μας ο θάνατος του αγαπητού μας Τάκη Νάτσα, τρίτο παιδί που διακεκριμένο κληρονόμο στα Νάτσα. Σαν περφόρος και λεβέντης σταυραετός υπέκυψε στην επάρατη αρρώστια του σε ηλικία 58 χρόνων.

Στη ζωή του, υπήρξε απλόδικός, φιλότιμος και καλωσύνης και με το μόχθο του του τίμιου ιδρώτα του ζούσε στην οικογένειά του. Εξυπηρετούσε πρόθυμα όλους μας που είχαμε την ανάγκη της δαύλεψής του, τη

Ένα ωραίο, που Γιάννη Κασσαβέτη βρήκαν οι χωριανοί απ' την εκκλησιά μας του Αγίου Χαραλάμους και στο χαγιάτι έστησαν γερά συζήτηση, πώς πρέπει να θάλουν και δεύτερο αγροφύλακα στα καλαμπόκια στον «Αλάκο» γιατί κλέβονται άσχημα σπότε επεμβαίνει ο Γιάννης Κασσαβέτης, παππούς του Τζων, και τους λέει:

— Μπε χωριανοί, εσείς είστε όλοι ορθόδοξοι χριστιανοί' ποιος κλέβει; (Ο Γιάννης Κασσαβέτης ήταν ευαγγελιστής).

Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ
ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Το αγαπημένο μου χωριό η Λάισα ποτίστηκε με βαθύ πένθος τους τελευταίους δέκα μήνες. Ο Θεός πήρε τους αγαπητούς μου χωριανούς για την αιώνια κατοικία τους. Εκτός από τον αγαπητό μου θείο Μαργαρίτη Βαρτζόπουλον που έφυγε στα κανονικά του χρόνια, μας έφυγε ο αγαπητός μου Νικόλαος Δεβελέγκας που μας ήρχετο όλους με το καλώς ήρθατε, τον Περικλή Γασπέλον που σα φύλακας της πλατείας Ταξιαρχών, περιέμενε τους συγχωριανούς στο λεωφορείο, τον Λάμπρον Φείδαν που σαν ταχυδρόμος μας εξυπηρετούσε σε όλες μας τις ανάγκες και τον καλόκαρδο Χριστόδουλον.

Ας είναι ελαφρύ το χάρμα που τους σκέπασε.

Εγώ θα τους θυμάμαι και θα μου είναι αδέσχατοι ως ότου ανταμωθούμε στην αιώνια ζωή.

Στη μνήμη τους σας στέλνω 5.000 δραχμές για τους σκοπούς σας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΤΖΟΠΟΥΛΟΣ
Επίτιμος πρόεδρος του Συλλόγου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

ΚΑΠΕΣΟΒΟ .- Ευχαριστούμε θερμά όσους συμπαρεστώθηκαν στο βαθύ πένθος μας για το θάνατο της πολυαγαπημένης αδελφής μας Αγλαΐας. Οι αδελφές της Ελισάβετ Βαρζώκα, Ευαγγελία Καραβασιλή, Φιλομήλα Τόλογλου.

★

ΑΓ. ΜΗΝΑΣ .- Ευχαριστούμε όσους παραβρέθηκαν στο επίσημο μνημόσυνο του συζύγου και πατέρα μας Χαρίδη Βακόλα.

Η γυναίκα του Όλγα
Τα παιδιά του: Μάνθας, Μηνάς, Βαγγέλης, Άρτεμη.

Θοήειά του, χωρίς πολλές φορές να δέχεται αμείβη για την προσφορά των υπηρεσιών του.

Τα λίγα λόγια που γράφω για σενα αγαπητέ Τάκη, δεν μπορούν να αποδώσουν ακριβώς τις μεγάλες σου αρετές και να καθρεπτίσουν τον υπέροχο χαρακτήρα σου.

Ας είναι αιώνια η μνήμη σου και ελαφρύ το χάρμα της γενέτειράς σου που σε σκεπάζει.

Στην αποφραγμένη οικογένειά σου και απ' αδέρφια σου, εκφράζω τα θερμά μου συλλυπητήρια.

Θ. Σ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

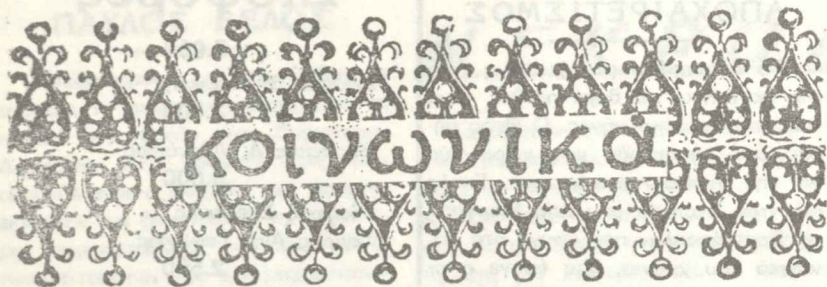
ΚΗΠΟΙ .- Η οικογένεια Δημητρίου Κιάκου ευχαριστεί όσους συμπαρεστώθηκαν στο βαθύ πένθος της για το θάνατο του λαμπρού συζύγου και πατέρα Δημητρίου.

★

Ο ανταξιούχος Γεώργιος Χρ. Τσιμπούρας ευχαριστεί θερμά όσους παρεβρέθηκαν και συμπαρεστώθηκαν στο θάνατο του πατέρα του Χρήστου Β. Τσιμπούρα.

Εισφορές

5.000
Ζεκίνας Β. Περικλής 3.600
Βασδέκης Δ. Αθανάσιος 3.000
Τζούφης Στέφανος 2.500
Καρράς Αντ. Γεώργιος 2.400
Ζαρουχλιώτου Ευγενία 2.000
Μερμύγκα Δ. Αικατερίνη
Σουσιόπουλος Ν. Δημήτρης
Βακάμης Δ. Γιάννης
Αργύρη Αντ. Κική
Βέλλη - Σωτήριου Πελαγία
Παναγιωργίου Στ. Βύρων
Τζουριάδη Ελευθ. Ελένη
Φώλας Γ. Δημήτριος
Βακάμης Δ. Σπύρος
Βακάρας Δ. Κίμων
Βαλαούρας Ν. Λεωνίδας
Βάντζος Αθανάσιος
Βαραδίνης Κων)νος
Βαρζώκα Γρ. Αγγελική
Βαρζώκας Γρ. Λάκης
Βόνιας Φώτιος
Βρυζάλας Κ. Χριστόδουλος
Γενναδίου Βασιλική
Δημοπούλου - Δούκα Πιπίτσα
Δήμου Ι. Ζήσης
Ζώης Π. Απόστολος
Ιλγυατιάδης Κ. Γεώργιος
Καπετάνιος Γ. Δημήτριος
Καπρίτσου Αντιγόνη
Καρέτση - Βασδέκη Φωτεινή
Κασκάνης Αλκ. Πολυχρόνης
Κοντογιάννης Ιωάννης
Κουνάδου Αντ. Δημήτρα
Κύρκος Κ. Νικόλαος
Μηταμόρης Δημήτριος
Νησοπούλου Μαίρη
Οικονόμου Γεώργιος
Οικονόμου Ευαγ. Ειρήνη
Παπαγεωργίου Σόλων
Παπαδόπουλου Χρ. Κων)νος
Πέτσας Χαρίσης
Τζώκας Απ. Ιωάννης
Τσάμης Αδαράς
Τσαντής Κων. Παναγιώτης
Τσόντζος Γεωρ. Ηλίας
Φώλας Αριστοτέλης
Αλεξανδρής Δ. Κων)νος
Δριγκοπούλου Ιωάννα
Ζαμπόπουλος Κων)νος
Ιωαννίδης Ευαγ. Ιωάννης
Καρέτσος Αθανάσιος
Κογκούλης Ιωάννης
Κοντοσάντου Αργυρώ
Κισσός Ιωάννης
Λιάου Πελαγία
Λίγκα Χρυσούλα
Λαλιός Γεώργιος
Μανθόπουλος Χρ. Δημήτριος
Νάνος Αλέξης
Εόνθος Μιχαήλ
Εόνθος Δημ. Χαρίλαος
Πρίτσου Ευαγ. Βικτωρία
Στεφανίδης Στέφανος
Τζίμας Ιωάννης
Τζιμάκας Θ. Θεόδωρος

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ... Στον αγαπητό μου ανιψιό Βλάση Οικονόμου οικογενειακά για τους αρραβώνες της Αντιγόνης, θερμά συγχαρητήρια και καλά στέφανα.

Οικογένεια Αθανασίου Βαύρδα

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ... Το Ζευγάρι Θεανώ (πα γένος Αθ. Σακελλαρίδη) και ο Παναγιώτης Τσούρης, πολιτικός μηχανικός, απέκτησαν και το κοριτσάκι τους.

Τους ευχόμεθα να τους ζήσει.

Οικογ. Κίμωνια Κυριαζή

ΓΑΜΟΙ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ... Τον περαισμένο Φλεβάρη παντρεύτηκε στο Αρχιεπισκοπικό στα Γιάννινα ο Γιώργος Κουμπής, τραπεζίτης στην Τράπεζα Ελλάδος και η Ελένη Μεσσήνη από το Σταυράκι.

Να ζήσουν ευτυχισμένοι.

Ε. Γ.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Θερμά συλλυπητήρια στα παιδιά και πα εγγονάκια της γεροντιάς μου Αθηνάς Βασδέκη, που τόσο με λύπησε ο θάνατός της, γιατί δεν θα την ξαναδώ.

Αννα Βασδέκη

Ο θάνατος της αγαπημένης μου ανιψιάς Αθηνάς Κιτσάκη, πολύ με λύπησε. Θερμά συλλυπητήρια στα σύζυγο και τα αδελφία της.

Αννα Βασδέκη

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ... Πέθανε και κηδεύτηκε στα Γιάννινα η Αγαθή Τσιμπολάκη, το γένος Δημ. Σιάκου, 81 χρόνων.

Θερμά συλλυπητήρια στα παιδιά της και τους συγγενείς της.

Πέθανε και κηδεύτηκε στην Αγία Παρασκευή ο Τάκης Νάτσας, ένας αγαπητός συγχωριανός.

Στη γυναίκα του και τα παιδιά που τα πιο θερμά μας συλλυπητήρια.

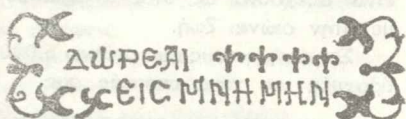
Οικογ. Κίμωνια Κυριαζή

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ... Απέθανε και ετάφη στο Τσεπέλοβο η καύσιμη Αφροδίτη Περικλή Τσομάνη. Αγνή, καλή, φρόνιμη, νοικοκυρά φρόντιζε πο

απότη της και μεγάλωσε δυο κόρες κι ένα γυιό. Φροντίδα της μαζί με τον άντρα της, τα παιδιά της. Τη μια της κόρη την πάντρεψε.

Η κακιά αρρώστια δυστυχώς τη μαράζωσε κι ο Θεός την πήρε από τον κόσμο μας.

Βαθύτατο πόνο άφησε στους δικούς της. Ο Θεός να την αναπαύσει εν ειρήνη...

● Για εκπλήρωση των σκοπών του περιοδικού:

★ Οι κ.κ. ΚΟΣΜΑΣ και ΕΛΛΗ ΜΠΑΦΑ, δραχμές ΠΕΝΤΕ χιλιάδες, στη μνήμη των γονέων της.

★ Η κ. ΦΙΛΟΜΗΛΑ ΤΟΛΟΓΛΟΥ 1.000 δραχμές, στη μνήμη της αγαπημένης της αδελφής Αγγλαίας.

● Η Σ.Ε. τους ευχαριστεί

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

ΛΑΪΣΤΑ... Στο παλαιό ζευγάρι Βασίλη Τζίμα και Τούλα Παάλα που κόνισαν τους γάμους τους στις 12/2, τους ευχόμεστε να ζήσουν ευτυχισμένοι.

Οικογ. Χρόνη και Μαρίας Δρούγια

ΚΑΠΕΣΟΒΟ... Στον αγαπητό μου χωριανό Δημήτρη Κλεάρχου Ράπη που πήρε το πτυχίο της Εκκλησιαστικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Βελόας, του εύχομαι καλή σταδιοδρομία.

Φ. Τ.

ΕΛΑΤΗ: Προετοιμασίες για την αποκριάτικη φωτιά (φωτ. αρχείου: σχετική εργασία σε άλλη σελίδα)

ΕΥΧΕΣ

Πήραμε ιαπό τους κ. Κων)νο Κράλιον και Ιωάννη Βαρτζόπουλα ευχές για το γάμο της αγαπητής και άξιης καθ' όλα συνεργάτιδάς μας Τούλας Παάλα και τον φίλο πατο Βασίλη Τζίμα.

★

ΚΑΛΩΤΑ... Ο Θύμιος και η Βασίλεια Βαϊνίκου από το Σικάγο Η.Π. Α., εύχονται και συγχαίρουν τον Ηλία Ράπη από την Καλωτά, που πέτυχε στα διαγωνισμό και διορίστηκε κοινοτικός Γραμματέας του χωριού μας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

ΤΡΙΣΤΕΝΟ... Πολλά πολλά ευχαριστώ στην οικογένεια Χρίστου και Μαρίας Οικονομίδη για την καθαριότητα, την συντήρηση και την επισκευή της στέγης Αγίας Παρασκευής.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ... Η Όλγα Κρεμμύδα, έδωσε εξετάσεις στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και πέρασε.

Της εύχομαι καλή σταδιοδρομία.

Ο θεός της Δημήτριος Γκογιάννος

★

Ο ανιψιός μου Προκόπιος Δ. Γκογιάννος έδωσε εξετάσεις για καθηγητής Πανεπιστημίου και πέρασε για το MASTER στην Πάντειο Ανωτάτη Σχολή.

Του ευχόμεστε και εις ανώτερα.

Ο θεός του Ιωσήφ Γκογιάννος

★

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ... Την αγαπημένη μας Πελαγία Δ. Σουσιοπούλου που πελώσε τη Νομική και αρίστευσε στις εξετάσεις του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών και Διεθνών Σπουδών της Α.Σ.Π.Ε., για την ιαόκτηση δεύτερου πτυχίου, συγχαίρουμε και της ευχόμεστε κι άλλες επιτυχίες.

Η Γιαγιά της και οι θεοί της από την Αθήνα

★

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ... Στον αγαπητό μας για και Εάδερφο Κωστάκη Μιχ. Ντιναλέη που πήρε το πτυχίο της Φυσικομαθηματικής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, εύχομαστε καλή σταδιοδρομία.

Οικογ. Μιχαήλ Αλ. Ντιναλέη Γεωργίου Κ. Ντιναλέη

5.000

Γιαννακού - Κίτσου Μελομένη

Λάμπας Κων)νος

3.500

Καρατζάς Μιχαήλ

3.000

Βίκας Πέτρου Γεώργιος Γκαράνης Ιωάν. Γεώργιος Σκλάβη Δαμ. Αναστασία Σκλάβη Ευνομία

2.000

Βακάρος Γ. Αθανάσιος Βράνιαλη Β. Φρόσω Γενναδίου - Φοίβη Αριστέα Ζήγος Θεόδωρος Θεοδώρου Αγγαία Καραλής Μ. Γεώργιος Καρατζάς Γεώργιος Πολύζος Κ. Δημήτριος Πρίκου Πολύμνια Ράγγα Καλλιόπη Σακελλαρίδη Ευφημία Σακελλαρίδης Θ. Θεόδωρος Σακελλαρίδη - Καρταφαλή

Ναυσικά Σιούτη Δημ. Αθανασία Σκλαβενίτου Αντιγόνη Σωτήρη Ελληνίκη Τζαμπούρας Ν. Παναγιής Τζελετοπούλου Γκόλφο Τσατσόπουλος Θεοφ. Αλέξ Χρόνη Αριστέα

1.500

Βέλλος Π. Απόστολος Βέλλος Απ. Παύλος Κατσαδήμας Σ. Ιωάννης Κεσίση Μαρία Κοντοδήμος Κ. Χαρούλας Κοτρόσιος Κ. Δημήτριος Κουνάβος Δημ. Αλέξανδρος Κιόπουλος Στ. Μενέλαος Ντιναλέξης Αλκιβιάδης Παπαγεωργίου Ηλίας Παπακώστας Χριστόφορος Παπανικολάου Δρόσος Πορφύρας Σακρ. Κων)νος Ράπη Π. Αθηνά. Σκλάβης Δ. Κων)νος Σολωμός Γεώργιος Στάρα Κλ. Δέσποινα Τζιμπούλου Χρ. Ελένη Τόλογλου Π. Θρασύβουλος Τόλογλου Φιλομήλα Τράσης Κ. Παύλος Τσεκούρας Αρ. Γεώργιος Φραγκούλης Οδ. Γεώργιος Φωτέσιος Ν. Κων)νος Τσεκούρας Αρ. Γεώργιος Τσολάκης Ι. Αθανάσιος Τσούτση Ευφροσύνη Φραγκούλης Οδ. Γεώργιος Φωτέσιος Ν. Κων)νος Χατζόπουλος Μιλτιάδης